

SHARE 6. LAINE KÜSITLUSJUHEND

Tallinn 2015

Sisukord

1. SHARE UURINGU LÜHIÜLEVADE.....	3
2. SHARE UURINGU TÄHTSUS.....	3
3. ÜHISED INTERVJUEERIMISE REEGLID.....	3
3.1. Küsitaja roll.....	3
3.2. Vastaja roll.....	4
3.3. Enda tutvustamine vastajale.....	4
3.4. Küsitlemise etapid.....	4
4. SHARE VALIM.....	8
5. VALIMISSE SATTUNUD ISIKUTE OTSIMINE JA VASTAMA MOTIVEERIMINE.....	9
6. VALIMI HALDAMINE JA KONTAKTEERUMISE PROTOKOLL.....	10
7. PROXY-INTERVJUU.....	17
8. KÜSITLUS HOOLDEKODUS.....	18
9. FÜÜSILISED TESTID.....	20
9.1. Test 1: sõnade loetelu.....	20
9.2. Test 2: loomade nimekiri.....	20
9.3. Test 3: käe haarde tugevus.....	20
9.4. Test 4: puhumise tugevus.....	21
10. SMS ANDMETE SÜNKRONISEERIMINE.....	22
11. ELULÕPUINTERVJUU.....	22
12. EESTI MOODUL.....	23
13. SISUJUHISED.....	23
14. AMETITE MÄRKIMINE.....	26
15. HARIDUSKÜSIMUSED.....	26
16. LISA. JUHEND VERETILKADE KOGUMISEKS.....	35

1. SHARE UURINGU LÜHIÜLEVADE.

SHARE on Euroopa paneeluuring inimeste tervislikust seisundist, vananemisest ja pensionile jäämisest. Uuringus küsitakse inimeste sotsiaalsete ja majanduslike kogemuste ning tervisliku olukorra kohta lähtudes Euroopa vananemise trendist.

Uuritakse tervise, majandusliku positsiooni ja sotsiaalse kaasatuse seoste kohta 50 aastaste ja vanemaelaste hulgas. See on väga oluline teema, kuna elanikkond vananeb ning on oluline teada saada inimeste kogemusi ja plaane pensionieas. Elanikkonna vananemise kontekstis on oluline teada milline abi on vajalik riikliku sotsiaalkindlustuse poolt: arendused nii meditsiinilises, sotsiaalses kui ka majanduslikus keskkonnas. Samuti otsib uuring vastuseid küsimustele kuivõrd mõjutab elukvaliteet tervislikku seisundit ja majanduslike ressursside olemasolu pensionieas.

SHARE viis lainet on läbi viidud juba 18 Euroopa riigis aastatel 2004 – 20013. Neljanda lainega liitus 5 uue riigi hulgas ka Eesti. Küsitlust on planeeritud jätkata kuni aastani 2024, uuring toimub igal teisel aastal. Paneeli moodustavad eelnevalt uuringusse kaasatud inimesed ning igal uuringu aastal kaasatakse ka üks osa uusi, kes samuti jäävad edaspidi iga kahe aasta tagant oma elumuutuste kohta vastuseid andma.

SHARE uuringut koordineerib Max Plancki Sotsiaalpoliitika instituudi juures asuv Müncheni vananemisökonoomika keskus Saksamaal. SHARE uuringut läbi viivad maad on loonud rahvusvahelise organisatsiooni õigustega organisatsiooni SHARE ERIC 2011.a. Uuringumeeskonda kuuluvad erinevate valdkondade rohkem kui 150 spetsialisti enam kui 18 Euroopa riigist. Küsimustik on koostatud inglise keeles ning tõlgitud osalevate riikide keeltesse. Lisainformatsiooni saab SHARE kodulehelt www.share-project.roq ja SHARE EESTI kodulehelt www.share-estonia.ee.

Eestis koordineerib küsitlust Tallinna Ülikooli Eesti Demograafia Instituut koostöös Sotsiaalministeeriumi, Tervise Arengu Instituudi ja teiste instituutidega Tallina Ülikoolist, Tartu Ülikoolist ja Tallinna Tehnikaülikoolist. Eestis viib küsitluse läbi uuringufirma GfK Custom Research Baltic.

2. SHARE UURINGU TÄHTSUS.

SHARE on üks esimesi võrdlusuuringuid Euroopas, mis kogub vananemisprotsessi mõistmiseks ja seostamiseks vajalikku andmestikku, et mõista majanduslikke, sotsiaalseid, psühholoogilisi ja tervise kujunemise seoseid selles. SHARE-l on sõsaruurid Ameerika Ühendriikides (Tervise ja tööajatu uuring ehk Health and Retirement Survey (HRS), Inglismaal (Inglismaa Longituudne Vananemisuuring ehk English Longitudinal Study on Ageing (ELSA) ja Aasias (Korea Longituudne Vananemisuuring (KoLSA); Jaapani Vananemis- ja tööajatu-uuring (JSAR) . Sedalaadi rahvusvaheline mõõde annab võimaluse kõrvutada rahvuslikke poliitikameetmete mõju ja konkreetsete tingimuste omavahelisi seoseid ning leida parimaid praktikaid uute lahenduste otsimisel.

3. ÜHISED INTERVJUEERIMISE REEGLID.

Intervjueerimise eesmärk on koguda võrreldavat informatsiooni ühise küsimustikuga kõigis osalevates riikides. Selle eesmärgi täitmiseks on välja töötatud ühised reeglid ning küsitlajatel tuleb omandada ühtsed küsitluse tehnikad. Kui kõigi riikide küsitlajad nendest reeglitest kinni peavad ning kasutavad ühesuguseid tehnikaid, siis on võimalik tagada, et küsimused esitatakse samal viisil kõigis riikides ning küsitlaja mõju hinnangutele on minimaalne.

3.1. Küsitlaja roll.

Küsitlaja roll intervjueerimise ajal on peamiselt küsimuste esitamine ning vastuste sisestamine. Siiski peab küsitlaja tagama, et vastused oleksid kooskõlas küsimusega. Selleks peab küsitlaja aktiivselt kuulama ning küsimuste esitamise ajal rõhutama olulisi võtmesõnu. Vastaja abistamiseks tuleb kasutada neutraalset üleküsimist ning tagasisidestamist viisil, et vastaja tunneb end mugavalt ja

vastab ausalt ning täpselt. On oluline, et vastaja tunnetab küsitajat kui professionaalset ja intervjuerimisest huvitatud vaatlejat.

3.2. Vastaja roll.

Vastaja rolliks intervjuu juures on küsimuste kuulamine ning täpsete vastuste andmine. Ideaalses olukorras küsib vastaja vajadusel selgitusi ning püüab vältida segaste vastuste andmist, keskendudes esitatud küsimustele vastamisele ja kommenteerides küsimusi ainult vastamiseks.

3.3. Enda tutvustamine vastajale.

Lisaks küsitlemise tehnikale on oluline ka intervjuu läbiviimise toon. See algab juba iseenda tutvustamisest ning valimisse sattunud isikule tuleb rõhutada:

- Sa oled professionaalne küsitaja
- Sa esindad mainekat küsitlusorganisatsiooni
- Küsimustik sisaldab väga olulisi küsimusi valdkonna uurimiseks
- Valimisse sattunud isiku osalemine on oluline valdkonna uurimiseks

Neid punkte saab tutvustada ainult siis, kui küsitaja on ise uuringuga väga hästi kursis ja usub ka ise uuringu vajalikkusesse. Samuti peab küsitaja väga hästi valdama intervjuerimise tehnikaid.

Küsitaja peab ka ise:

- Olema tõsiseltvõetav, lahke ja enesekindel. Küsitaja poolne närvilisus või ebakindlus võib tekitada vastajale ebameeldiva tunde.
- Rääkima aeglaselt ja selgelt, ilmeka ning viisaka tooniga.
- Jätma igale vastajale tunde, et vastaja on oluline uuringu seisukohalt.

Peab arvestama, et erinevad inimesed vajavad erinevat lähenemist. Uuringu tutvustamisel tuleb keskenduda erinevatele kohtadele. Seega peab küsitaja olema väga hea inimesetundja.

- Küsitaja enda tutvustus peab igal juhul sisaldama:
- Küsitaja nime
- Esindatava organisatsiooni nime
- Uuringu lühikest ülevaadet
- Vajaliku lisateavet, et motiveerida valimisse sattunud isikut vastama

Kindlasti tuleb vastajale öelda intervjuu alguses, et küsitluses osalemine on vabatahtlik ning igal juhul tagatakse vastaja konfidentsiaalsus. Kui intervjuu jooksul esineb küsimusi, millele vastaja ei soovi vastata, siis tuleb seda kindlasti öelda ning selle küsimuse saab vahele jätta ja minna järgmise küsimuse juurde. Kõiki vastuseid käsitletakse konfidentsiaalsena ning kasutatakse ainult andmete analüüsimiseks ning üldistatult kasutamiseks teadustöös.

3.4. Küsitlemise etapid.

Küsitlemine koosneb tavaliselt neljast etapist: küsimuse esitamine, küsimuse selgitamine ja neutraalne üleküsimine, tagasisidestamine ja lõpuks vastuste kirjapanek.

Küsimuste esitamine.

Selleks, et tagada hinnangute võrreldavus erinevates küsitluspiirkondades ja riikides peavad kõik küsitlajad küsimused esitama täpselt ühesugusel viisil. Küsimused tuleb ette lugeda sõna-sõnalt ühtemoodi, küsimusi ei tohi lühendada, sõnu asendada ega küsimust kohendada. Isegi väikesed ja tähtsusetuna tunduvad sõnastuse muudatused võivad põhjustada erinevaid hinnanguid.

Ettelugemise reeglid:

- a) Küsimus tuleb sõna-sõnalt ette lugeda nii, nagu see arvutiekraanil on, välja arvatud nimed või suhted (vend, õde jmt), mis tuleb panna õigetesse käänetes.
- b) Küsimus tuleb ette lugeda heas tempos ning vajalike pausidega.
- c) Küsimused tuleb ette lugeda ilmekalt, kasutades meeldivat hääletooni. Küsitaja peab kasutama selget, meeldivat intonatsiooni, millest kostub huvitatust ja professionaalsust.

- d) Küsitaja peab olema veendunud, et vastaja on kogu küsimust kuulnud ja küsimusest aru saanud. See on oluline, et küsimus teeniks oma eesmärgi ning vastaja annaks vastuse selle kohta, mida meil on vaja teada saada.
- e) Kui vastaja katkestab küsitaja vastusega enne, kui küsitaja on jõudnud küsimuse lõpuni ette lugeda, peab küsitaja küsimust kordama ning olema veendunud, et vastaja kuulas küsimuse lõpuni. Ka sellisel juhul ei tohi küsimuse sõnastust muuta ning küsimus tuleb lugeda ette täpselt nii, nagu see on kirjas.
- f) Situatsioonides, kus vastaja katkestab sõnadega: „Seda te juba küsisite“ vms ning küsitaja järjekindlalt küsimust kordab, võib vastajale tunduda, et küsitaja ei kuula teda ning pole tegelikult vastustest huvitatud. Selline situatsioon võib tuleneda sellest, et küsimustikus on sarnaseid küsimusi. Samuti ka sellest, et vastaja ei pruugi vastamisel alati keskenduda esitatud küsimusele, vaid anda lisainformatsiooni, mida selles küsimuses küll ei küsita, kuid küsitakse edaspidi. Sellises situatsioonis on kaks lahendust:
 - Küsida juba eelnevalt antud informatsiooni kinnitust. Peale küsimuse sõna-sõnalt ettelugemist võib küsitaja lisada lause, milles sisaldub vastaja poolt juba eelnevalt antud informatsiooni. Näiteks „Te ütlesite varem, et Kas see on õige?“
 - Esitada küsimus eessõnaga. Kui vastaja on juba sellise info andnud, siis võib selle lisada küsimusele eelnevasse lausesse. Näiteks „Te ütlesite enne, et ..., kuid ma pean siiski esitama selle küsimuse nii nagu see on kirjas.“
- g) Mitte mingil juhul ei tohi küsitaja vahele jätta mitte ühtegi küsimust, ka siis mitte, kui küsitaja on veendunud, et ta teab vastust.
- h) Ka ei tohi vastajat oma arvamuste või hinnangutega suunata. Hea küsitaja saab üsna intervjuu alguses aru, milline vastaja on – tema väärtushinnangud, elustiil jms. Seetõttu oskab küsitaja ette aimata, kuidas vastaja võiks küsimustele vastata.
- i) Küsitaja ei tohi seda välja näidata ning sellest lähtuvalt küsimusi täiendada fraasidega nagu „Ma tean, et tõenäoliselt Teiega pole sellist asja olnud, aga ...“. On väga oluline, et küsitaja selliseid hinnanguid välja ei näita ning selliseid kommentaare ei tee.
- j) Kui teile tundub, et küsimus tuleks kuidagi teisiti sõnastada, palun kasutage CTRL-M ja kirjutage omapoolne sõnastus küsimusele märkusena, kuid ärge ise sõnastust muutke küsitlemisel.

Arvuti ekraanil on küsimustes kasutatud järgmist kirjastiili:

- Tavaline tekst tavalises fondis: tuleb küsitajal sõnasõnalt ette lugeda
- Kui tavalises tekstis on mõni sõna **tugevas kirjas**: need sõnad on olulisemad ning küsimuse ette lugemisel tuleb neid sõnu rõhutada
- Tugevas kirjas (bold) tekst, mis algab lühendiga **INT**: on küsitajale mõeldud juhis ja ei tule ette lugeda
- Sulgudes ja kaldkirjas tekst (näiteks (12 viimase kuu jooksul)): on korduv. See tuleb ette lugeda esimene kord ning seejärel võib vajadusel jätta paaril järgmisel korral ette lugemata
- Kaardil olevad variandid ei pea tavaliselt ette lugema, kuid kui vastajal on lugemisega raskusi, siis tuleb vastajale ette lugeda ka kaardil olevad variandid.

Küsimuste selgitamine ning neutraalne üleküsimine.

Vastaja vajab lisaselgitusi, kui ta ei saa küsimusele vastata, sest ta ei saa küsimusest aru. Neutraalne üleküsimine on vajalik sel juhul, kui vastaja saab küsimusest aru, kuid siiski annab vastuse, mis küsimusega ei sobi või mida ei ole võimalik sisestada (vastusevariante ei ole).

Reeglid lisaselgituste andmiseks ja neutraalseks üleküsimiseks:

- a) Kui vastaja ei saanud küsimusest aru, ei kuulnud või unustas küsimuse, siis tuleb see uuesti ette lugeda täpselt niimoodi, nagu kirjas on. Ette tuleb lugeda kogu küsimus. Ainult sel juhul, kui vastaja küsib konkreetselt mingi küsimuse osa kohta, tuleb ette lugeda vajalik osa küsimusest. Võib alustada sõnadega: „las ma kordan küsimust“ või „ma loen küsimuse uuesti ette“ vms. **Mitte mingil juhul ei tohi küsimust ümber sõnastada.** Lisainformatsiooniks tohib kasutada ainult intervjuueerijale mõeldud märkusi, mis on näha ekraanil ja algavad lühendiga INT.

- b) Kui vastaja annab vastuse, mis ei ole kooskõlas küsimusega või mida ei ole võimalik sisestada (vastusevarianti ei ole), siis võib alustada küsimuse kordamist neutraalse juhiseiga. Selleks on väljendid nagu:
- Aga üldiselt, ...
 - Lubage ma kordan küsimust, ...
 - Aitäh, aga tavalisest situatsioonist rääkides ...
 - Arvestades tavalist olukorda, ...
- Näiteks:
Küsitaja: "Kas te tunnete valu kõikidel päevadel?" (variandid jah või ei)
Vastaja: "Mõnikord"
Küsitaja: "Aga üldiselt, kas te tunnete valu kõikidel päevadel?"
- c) Kui vastaja küsib lisaselgitusi määratlustele, näiteks: "mida sellega on mõeldud" või "kas selle all on mõeldud seda", kuid lisaselgitusi ei ole ekraanil, siis tuleb vastata: "nii nagu teie arvates on õige" või "nii nagu teie aru saate" vms.
- d) **Küsitaja EI TOHI anda lisaselgitusi, mis ei ole ekraanil ja EI TOHI küsimuse sõnastust muuta või kohandada.** Ainult nii saab tagada, et kõik vastajad saavad sama informatsiooni ning tulemused on võrreldavad.
- e) Kui tundub, et vastaja ei saanud küsimusest aru või saab vastuse, mida ei ole võimalik sisestada (kodeerida), siis võib kasutada neutraalsel viisil küsimuste üleküsimist. Seda on vaja, kui:
- Vastus ei olnud arusaadav
 - Vastust ei saa sisestada
 - Vastus ajab segadusse
 - Vastus ei sobi küsimusega

Neutraalsel viisil üleküsimist kasutatakse, et:

- Motiveerida vastajat küsimusest aru saama
- Saada täielik vastus
- Aidata vastajal keskenduda küsimusele

Neutraalseks üleküsimiseks toimi järgnevalt :

- a) Anna vastajale hetk aega mõtlemiseks
- b) Korda küsimust
- c) Kasuta järgmisi neutraalseid lauseid:
 - Mida te silmas peate?
 - Kas võiksite täpsemalt selgitada?
 - Mida te sellega mõtlete?
 - Kas on veel ... (mingeid põhjusi)?
 - Mis nendest variantideks võiks kõige enam sobida?

Kui vastaja vastab "ei tea", tuleb vähemalt üks kord küsimus neutraalselt üle küsida.

Mitme vastusevariandiga küsimuste puhul (üttele kõik!) tuleb küsida "Kas on veel?" või "Veel midagi?" vms kuni kõik sobivad variandid on kirja pandud.

Tagasisidestamine.

Intervjuu ajal peab küsitaja reageerima vastaja vastustele, et hoida vastajat aktiivsena küsitlemise ajal ning näidata oma huvitatust. Samuti on tagasiside andmine kontrolli hoidmise võimalus küsitluse käigu üle. Kui tagasiside andmine on tavaliselt vajalik, et hoida vastaja motivatsiooni ning keskenduda küsitlemise teemale, tuleb olla ettevaatlik liiga sagedase ning ülemäärase tagasiside andmise eest.

Tagasisidestamine on vajalik, et julgustada vastama ja et kindlustada:

- a) Vastaja kuulab ära kogu küsimuse
- b) Vastaja annab täieliku vastuse küsimustele
- c) Vastaja annab vastuse, mis sobib küsimusega
- d) Vältida teemast kõrvalekaljumisi

Tagasisidestamise reeglid:

- a) Saavutada hea koostöö, mitte saada "õiged" vastused

- b) Kui vastaja annab vastuse, mida ei saa sisestada siis **EI TOHI kasutada tagasisidestamist** vaid neutraalset üleküsimist
- c) Tagasiside ei tohi mõjutada vastaja hinnanguid
- d) Tagasiside tuleb anda siis, kui see on vajalik ning nii lühidalt, kui see on vajalik.
- e) Tagasisidet on vaja anda umbes pooltel hästi vastatud küsimuste puhul
- f) Kuna vastajad on enamasti vanemas eas ning küsitlus on pikk, siis on vaja hoida vastajat teemas:
 - o Selles uuringus me soovime teada TEIE kogemusi.
 - o Kui te soovite, võime sellest pikemalt rääkida peale intervjuu lõppu
 - o Meil on veel palju küsimusi. Kas võiksite nendega edasi minna?

Tagasiside laused:

- Jah, seda on hea teada.
- Aitäh!
- Oi-oi.
- Lubage, ma panen selle kirja.
- Lubage ma ütlen, kuidas ma aru sain.
- Ma tahan olla kindel, et ma sain aru.

Vastuste sisestamine.

- a) Vastuse sisestamiseks tuleb tavaliselt märkida vastaja poolt valitud vastusevariant, sisestada öeldud number või tekst. Vastusevariantide numbrite sisestamisel **tuleb olla tähelepanelik**, et sisestada õige variandi number. Vastusevariantide numeratsioon ei ole sageli järjestikune.
- b) Kui vastaja vastus ei vasta küsimuse või vastusevariantide sisule, siis tuleb küsimust korrata, kasutades neutraalse üleküsimise tehnikat. Kui küsitaja ei ole kindel, millise variandi alla vastus tuleb kodeerida, siis tuleb küsimus uuesti esitada.
- c) Kui vastaja on teinud eelmistes vastustes vea ning see nõuab, et läheksite tagasi, kasutage nooleklahve ↑ ja ↓ vastuse juurde jõudmiseks ja parandage vastus.
- d) Kui vastaja annab vastuse, kuid lisab selgituse mis näitab olukorra erandlikkust (kasutades näiteks sõnu „juhul kui“, „väljaarvatud“, „aga“), siis tuleb lisada küsimusele märkus. Märkuse lisamiseks saab kasutada klahvikombinatsiooni **CTRL+M**. Sellised märkused võivad osutada andmete analüüsimisel vajalikuks. Mõnikord täiendab vastaja oma vastust lihtsalt lisaselgitusega (kasutades näiteks sõnu „sellepärast et“, „siis“ jne) või sõnastab variandi pisut teisiti. Selliseid märkusi ei ole vaja kirja panna.
- e) **“Ei tea”** vastuse sisestamiseks saab kasutada klahvikombinatsiooni **CTRL+K** ja **“Keeldub”** vastuse sisestamiseks **CTRL+R**. **Tuleb meeles pidada, et SHARE küsitlemise reeglite järgi tuleb „ei tea“ vastuse puhul kasutada vähemalt ühel korral neutraalse üleküsimise tehnikat.**

4. SHARE VALIM.

SHARE uuringuvalim on võetud juhuvalikuga rahvastikuregistrist inimeste hulgast, kes on vähemalt 50 aastat vanad ja elavad registri andmetel Eestis. Iga isik on valitud nii, et ta oma vanuse, soo, etnilise kuuluvuse ja regionaalse asukoha tõttu võrdse tõenäosusega esindaks kõiki samade tunnustega inimesi antud rühmas. SHARE valim koosneb rohkem kui 6600 paneeliisikust, keda küsitletakse seekord juba kolmandat korda ning umbes 1400 uuest küsitletavast vanuses 50-54 aastat.

Otsida tuleb valimis antud isikuid, abiks on paneeliisikutel eelnevalt teadaolevad elukohad ja telefoninumbriid, millelt kontakt on saadud, lisatud on ka rahvastikuregistrist saadud aadress.

Valimis olevale isikule lisaks küsitletakse ka selle isiku abikaasat või elukaaslast, kui ta elab vastajaga samas leibkonnas. Kui valimis on vähemalt 50. aastased isikud, siis valimis oleva isiku abikaasa või elukaaslane, kui ta elab vastajaga samas leibkonnas, võetakse uuringusse sõltumata abikaasa või elukaaslase vanusest. Juhul, kui abikaasa või elukaaslane on vaimiisikust lahku elama asunud, küsitletakse tema uut leibkonda juhul, kui ta oli üle 50-aastane. Need abikaasad või elukaaslased, kes on lahku elama asunud põhivastajast ja olid alla 50-aastased, langevad edasisest küsitlemisest välja. Valimiisikuteks 2015.a. on kõik põhiisikud, kes on sündinud enne 1. jaanuari 1965 ehk sünniaastaga 1964 ja vanemad. **Küsitletakse kõiki vanussobilikke (üle 50-aastased inimesed) leibkonnas.**

SHARE küsitluses küsitakse ka nende valimiisikute kohta, kes on eelnevates küsitluslainetes vastanud, kuid tänaseks surnud tema viimase eluaasta kohta ja teostatakse nn elulõpuintervjuu. Samuti küsitletakse valimiisikuid hooldekodus. Juhul, kui vastaja ei ole võimeline ise vastama, on asendusvastaja selles küsitluses lubatud, välja arvatud neis osades, mida saab vastata ainult valimiisik ise.

Minnes kohtuma intervjuueerijatavaga, on kasulik omada kaasas infokirja koopiat juhiks, kui vastaja väidab, et pole infokirja saanud.

Kommenteeri: [JB1]: kas ka vastajate vanemaid küsitletakse?

5. VALIMISSE SATTUNUD ISIKUTE OTSIMINE JA VASTAMA MOTIVEERIMINE

Valimis olevat inimest tuleb otsida kuni küsitleja saab ta kätte või minimaalselt kaheksa korda, sealjuures:

- Erinevatel nädalapäevadel
- Erinevatel kellaaegadel
- Lubatud on nii silmast-silma kui telefonikontaktid, lisainformatsiooni küsimine lähedastelt ja naabritelt

Kui valimis oleva isikuga on kontakti saadud, siis on järgmine töö motiveerida teda vastama. SHARE on paneeluuring. Seega on eriti oluline esimesel korral saada võimalikult palju vastajaid – muidu ei jää järgmisteks kordadeks kedagi alles. Rahvusvaheline uuringumeeskond ootab esmaste valimiisikute minimaalseks vastamismääraks 65%, paneeli vastajate minimaalseks vastamismääraks on 83%. Veenda tuleb vastama eriti ka neid, kes põhiisiku abikaasa või elukaaslasena pole vahepealsetes lainetes vastuseid andnud. Samuti tuleb veenda vastama ka kõiki ülejäänuid, kes on mõnes küsitluslaines osalenud, kuid näiteks eelmises vastuseid ei andnud.

Teiste riikide kogemus on näidanud, et peamiselt ei osale inimesed uuringus, sest:

- nad ei ole huvitatud
- neil ei ole aega
- nad ei osale kunagi uuringutes
- nad ei soovi loobuda privaatsusest
- neil on varasematest uuringutest negatiivsed mälestused.

Et olla edukas küsitleja tuleb arendada omaenda intervjuerija stiili, mis peab olema sobiv ja meeldiv ka vastaja jaoks. Siiski tasub meeles pidada järgmisi punkte:

- a) Peab suutma luua sõbralik, meeldiv, professionaalne, empaatiline ja positiivne õhkkond, samas selgitades kui oluline on uuring ja kui oluline on valimisse sattunud inimeste vastamine. Tuleb rõhutada, et vastamise jooksul püütakse järgida vastaja vajaduse ja kindlasti ei tohi valimisse sattunud isikuga vaidlema minna.
- b) Kui valimisse sattunud isik toob välja põhjuseid, miks ta ei saa uuringus osaleda, siis küsitlejal tuleks leida võimalusi ja pakkuda lahendusi. Tuleb leida võimalus, millele valimisse sattunud isik võiks vastata „jah“. Näiteks, kui vastaja ütleb, et ta ei jaksa nii pikale intervjuule vastata, tuleb pakkuda lahendust, et intervjuu võib teha mitmes osas.
- c) Kui ei õnnestu veenda valimisse sattunud isikut vastama selle külastuse korral, siis tuleks siiski jätta sõnum: teie osalemine on nii oluline, et me peaksime seda veelkord arutama. Näiteks võib lõpetada külastuse lausega „Ma võtan teiega uuesti ühendust, kui teil on rohkem võimalusi vastamiseks“ või „Ma astun teinekord läbi, kui ma siin naabruses intervjuud teen“. On oluline lõpetada esmakordne kontakt vähemalt uue kontakti lootusega, kuid samal ajal arvestades valimisse sattunud isiku poolt väljatoodud põhjustega, miks ta uuringus osaleda ei saa.
- d) On väga oluline rõhutada uuringus osalevate inimeste andmete kaitset ning konfidentsiaalsuse tagamist.
- e) On väga oluline rõhutada vastaja olulisust – iga valimisse sattunud isik peab tundma, et just tema vastused on uuringu õnnestumise seisukohalt eriti olulised, et ta on unikaalse elukäiguga ning tema andmete puudumine uuringust tekitab olulise lõnga andmestikus ning valimisse sattunud isikuid ei ole võimalik asendada.

Vastajad on välja toonud, et küsitleja puhul on eriti oluline:

- a) **Professionaalsus** – sotsiaalteadlased on välja töötanud andmete kogumise võimalused. Küsitleja on spetsiaalselt selleks välja õpetatud professionaal ning tema töö on edaspidise töö alus. Enda tutvustamisel kasuta alati oma täisnime ning asutuse täisnime ja viita Euroopa Liidule.
- b) **Saavuta uuringusse sattunud isiku tähelepanu.** Inimestel on tänapäeval palju kontakte mitmete ukse taha sattunud isikutega: kaubamüüjad, turu-uuringute küsitlejad jne. Too välja põhjused, miks just Sinule peaks vastama ning too välja põhjused, miks seda uuringut vaja on.
- c) **Hoia ja arenda dialoogi** – me kõik armastame mõttevahetust ning vestlust. Kuid hoia joont – mina kuulan ja sina räägid. Meie jagame ainult informatsiooni. Vastaja peab uskuma, et tema vaated ja arvamused on olulised ning Sina kuulad ja mõistad seda. Selleks tuleb:

- Anda vastaja küsimustele vastused, mis tema otsust mõjutavad positiivses suunas
- Vasta kiiresti ja lühidalt kasutades igapäevast ja mugavat keelt, mis on vastajale mõistetav ja arusaadav
- Välti küsimusi, millele saab lühidalt vastata „jah“ või „ei“.
- d) **Arenda oma teadmisi uuringust** – vastajad võivad küsida igasugust informatsiooni. Kui tekib küsimusi, millele vastata ei oska, siis küsi seda uuringu meeskonna käest ning täienda seeläbi oma teadmisi.
- e) **Õpi tundma vastajaid** – iga kord, kui sa kontakteerud vastajatega, õpid neid pisut rohkem tundma. Sa õpid tundma nende päevakava ning sobivamaid kontakteerumise hetki. Pane kõik selline lisainfo kirja kontakteerumise käiku, siis on järgmistel suuremad võimalused neid teadmisi omandada.
- f) **Mõtle läbi sagedasemad küsimused ja vastused, mida vastajad esitavad** – uuringusse sattunud isikud oskavad mitmel viisil küsida „Miks mina?“. Sinu ülesanne on neile selgitada seda neile arusaadaval moel. Alati kuula hoolikalt, millist keelt kasutab uuringusse sattunud isik, see aitab Sinul valida keelt, mida kasutada teda uuringus vastama motiveerimiseks. Tavaliselt esitatakse järgnevaid küsimusi:
 - a. Milliseid küsimusi sulle esitatakse?
 - b. Millest see uuring on?
 - c. Kui pikalt see küsitlus aega võtab?
 - d. Mida te nende vastustega peale hakkate?
 - e. Kes selle uuringu läbiviimise kinni maksab?
 - f. Miks on vaja, et mina vastaksin?
 - g. Kas keegi saab teada, millised vastused mina andsin?
- g) **Kasuta aktiivse kuulamise tehnikat** – kuulamine on Sinu töö! Kui inimesed räägivad, siis nad ei taha nõu, soovitusi või suunamist, nad tahavad lihtsalt, et keegi kuulaks. Pane tähele vastaja sõnavara ning rääkimise stiili. Küsi lisaselgitusi näitamaks, et oled teda kuulnud. Kasuta vastaja sõnavara andes talle sellega tagasisidet, et sa teda kuudad.
- h) **Pea kinni kokkulepitud ajakavast.**

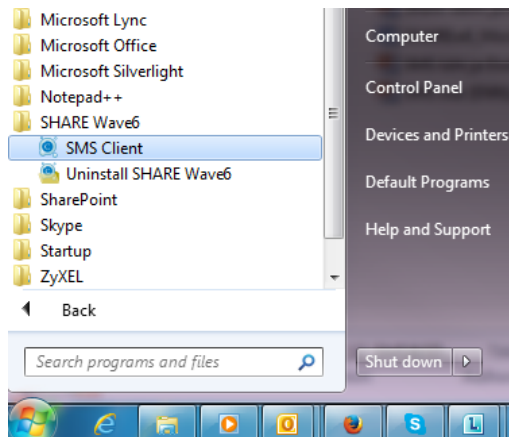
6. VALIMI HALDAMINE JA KONTAKTEERUMISE PROTOKOLL

SHAREs on oma IT-süsteem valimi haldamiseks ja kontaktide märkimiseks. Selle nimi on SMS – Sample Management System ehk valimi haldamise süsteem. Selles süsteemis on:

- i) Info valimisse sattunud isiku ja leibkonna liikmete kohta: aadress, nimi, sugu, sünniaasta
- j) Aadressimuudatus
- k) Kontakteerumine: kontakti viis, kontakti aeg ja tulemus
- l) Ajakava
- m) Proxy-vastaja info
- n) Leibkonnatabel SMS-i avamiseks klõpsa arvuti ekraanil ikoonil SMS klient:

Või vali Start nupust Programmide alt SHARE ning selle alt omakorda SMS klient:

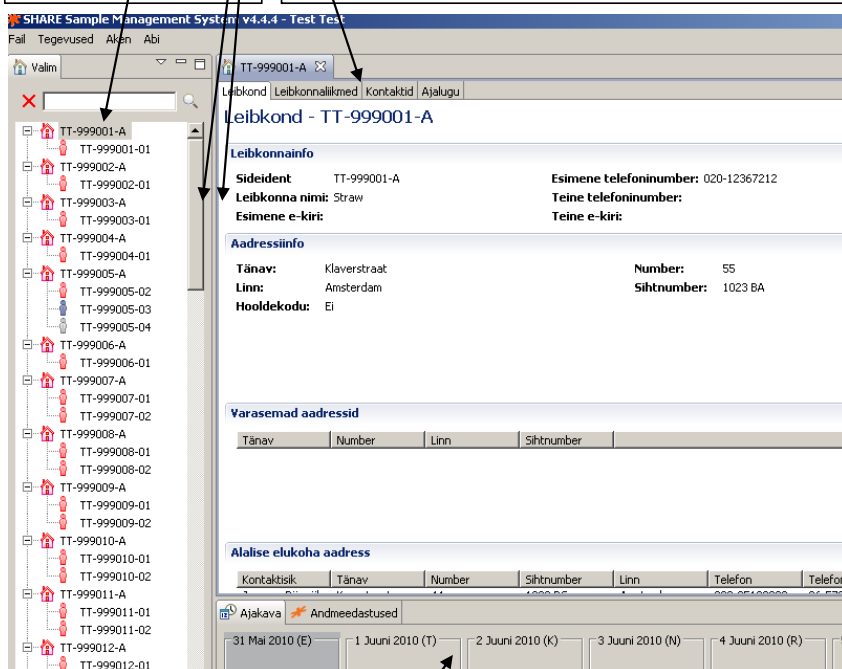

Avaneb sisselogimise aken, kuhu sisesta oma kasutajatunnus ja parool. Testimisel on nii kasutajatunnus kui parool „test“. Enne põllutööle minekut tee testi mitu korda läbi.

SMS-i aken näeb välja järgmine, vt järgmine joonis:

Siin on Sinu valimisse
sattunud isikud.
Saad otsida siit aknast
või kasutades kerimisriba
nimekirjast

Siin on andmed vasakul pool märgitud valimisse sattunud isiku kohta
Ülevalt äärest saad valida, mille kohta infot näidatakse:
Leibkond: valimisse sattunud isiku aadress ja telefoninumber
Leibkonna liikmed: andmed küsitavate kohta
Kontaktides on näha kõik kontaktid, mis on tehtud
Ajaloos on näha kõik tegevused.

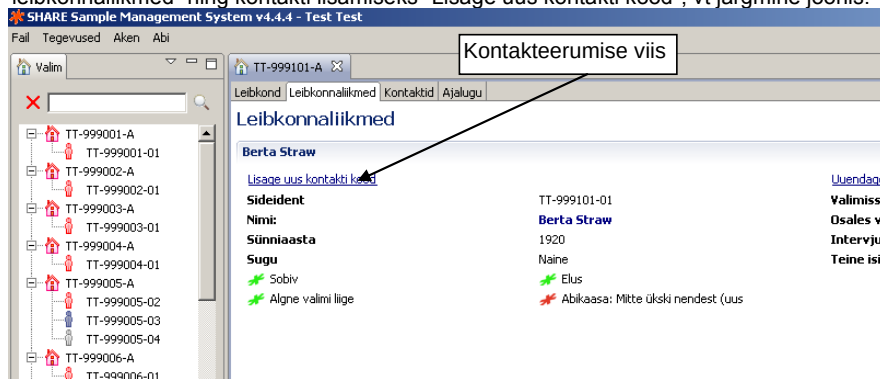
Siin on kalender. Kontaktides kokkulepitud tegevused lähevad automaatselt kalendrisse

SMSi tuleb kirja panna kõik kontaktid, aadressimuudatused, täita leibkonnatabel ning alustada intervjuud. Nende isikute puhul, kes on valimis esmakordselt, alustame isiku otsimisest ning kui isik on leitud, siis kaasame uuringusse tema ning temaga samas leibkonnas elava partneri: abikaasa või elukaaslase. Sel juhul tuleb märkida kontaktid **isikute** otsimise ja intervjuerimise kohta ning **kontakte ei märgita** leibkonna kohta. Paneelisisikute puhul võime aga kontakteeruda **leibkonnaga** tervikuna ja märkida kontakt leibkonna tasemel.

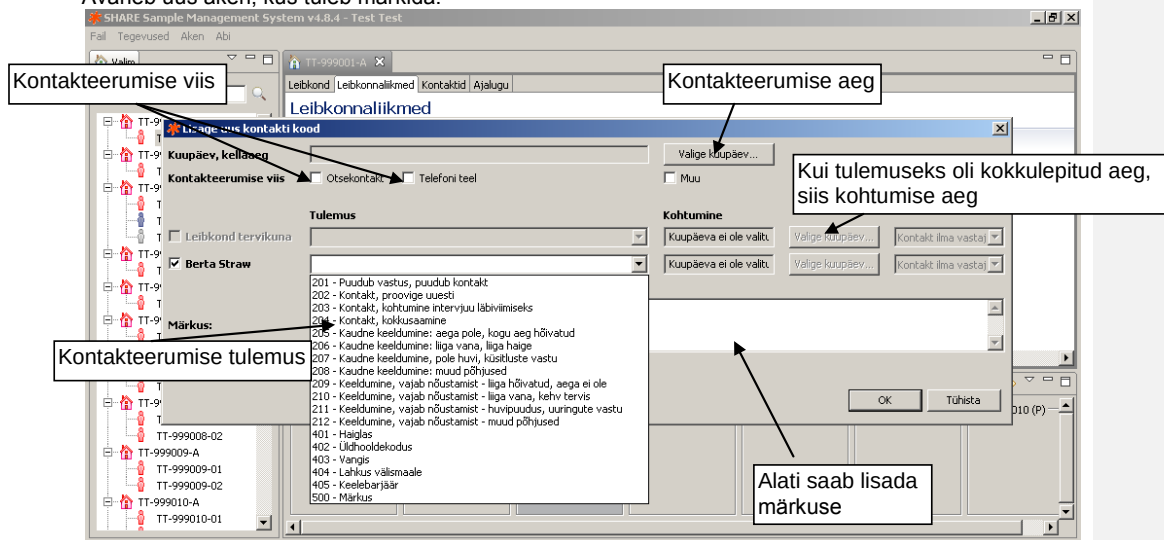
6.1 Tegevuste järjekord on järgmine:

1) Valida SMS-is valimisse sattunud isik ning otsida teda valimis olevalt aadressilt. Kui on olemas ka telefoninumber, siis saab kasutada ka telefoni teel otsimist. Esimene kontakt on siiski soovitatav teha silmast-silma.

2) Otsimise käik tuleb märkida **leibkonnaliikme** kontaktidesse, valides ülevalt äärest "leibkonnaliikmed" ning kontakti lisamiseks "Lisage uus kontakti kood", vt järgmine joonis:

Avaneb uus aken, kus tuleb märkida:

Kui leibkonna kontakteerumisel selgub, et leibkonna põhiliige on surnud, ära kolunud või aadress puudub, siis leibkonna alt valides pakub vajalikud koodid (301, 406, 407, 408):

Valik leibkonna alt

Leibkond Leibkonnainfo Kontaktid Ajalugu

Leibkond - TT-999001-A

Leibkonna ainek

Lisage uus kontakti kood

Kuupäev, kellaäeg

Kontakttegurimise viis

☐ Otskontakt ☐ Telefoni teel ☐ Muu

Valige kuupäev...

☒ Leibkond tervikuna

☐ Berta Straw

Märkus:

Tulenus

204 - Kontakt, kokkusaamine
 205 - Kaudne keeldumine: aega pole, kogu aeg hõivatud
 206 - Kaudne keeldumine: liiga vana, liiga haige
 207 - Kaudne keeldumine: pole huvi, küsitluste vastu
 208 - Kaudne keeldumine: muud põhjused
 209 - Keeldumine, vajab nõustamist - liiga hõivatud, aega ei ole
 210 - Keeldumine, vajab nõustamist - liiga vana, kehv tervis
 211 - Keeldumine, vajab nõustamist - huvipudus, uuringute vastu
 212 - Keeldumine, vajab nõustamist - muud põhjused
 301 - Surnud
 302 - Kõik vastajad surnud/keeldunud/kolinud välismaale
 401 - Hagiäas
 402 - Üldhooldelodus
 403 - Vangis
 404 - Lahkus välismaale
 405 - Keelebarjäär
 406 - Ara kolnud, aadress teada
 407 - Ara kolnud, aadress teadmata
 408 - Aadress puudub, maja elanik
 500 - Märkus

Kohtumine

Kuupäeva ei ole valitud Valige kuupäev... Kontakt ilma vastaja

Kuupäeva ei ole valitud Valige kuupäev... Kontakt ilma vastaja

Lisanduvad koodid

OK Tühista

NB! Kontakti ei pea märkima, kui inimene kohe nõustub vastama. Valige kohe „Alusta leibkonnatabel“ . Kõikidel muudel juhtudel tuleb sisestada kontakt.

The screenshot shows a date and time selection dialog box overlaid on a web application. The dialog box is titled "Select a date and time." and contains a calendar for November 2010. The date "3" is selected. Below the calendar, the time "12:20" is displayed. The background application window has several fields: "Kuupäev, kellaaeg" (Date, time), "Kontaktteerumise viis" (Contact method) with radio buttons for "Otsekontakt" and "Telefoni teel", "Tulemus" (Result) with a checked "Leibkond tervikuna" and an unchecked "Berta Straw", and a "Märkus" (Note) field. There are also buttons for "OK" and "Tühista" (Cancel) at the bottom of the dialog and the application window.

Kontakteerumise tulemuste koodid võib jagada nelja peamisesse gruppi:

- 1) Lootustandvad või positiivses
- 2) Pehme keeldumine
- 3) Kindel keeldumine
- 4) Muu väljalangemine

Lootustandvad koodid on juba positiivse tulemusega või on lootust positiivse tulemusega lõpetada.

Töö lõpetamisel võib jääda viimase kontakti koodiks ainult: puudub vastus, puudub kontakt

- Puudub vastus, puudub kontakt: küsitleja käis kohal, kuid ei saanud kedagi kätte. Soovitav lisada märkus.
- Kontakt, proovige uuesti: keegi (valimiisik või keegi teine) õnnestus tabada, kuid konkreetset kokkulepet kohtumiseks ei õnnestunud saada. Soovitav lisada märkus.
- Kontakt, kohtumine intervjuu läbivimiseks: valimiisik õnnestus kätte saada, valimiisik on valmis intervjuud andma. Tuleb märkida intervjuu aeg (valige kuupäev), kui vastab kohe, siis selle hetke kuupäev.
- Kontakt, kokkusaamine: valimiisik õnnestus kätte saada ja kokku leppida kokkusaamine. Ei ole kindel, kas intervjuu saab. Tuleb märkida kokkusaamise aeg (valige kuupäev).

Haiglas ja hooldekodus olijatel tuleb valida vastavad staatuse koodid.

- ▶ **401 - Haiglas:** valimiisik viibib haiglas kogu uuringu perioodi. NB! Intervjuu tehakse ka haiglas paneeli vastajaga. Uue liikmega haiglas intervjuud ei tehta.

- **402 - Üldhooldekodus:** valimiisik viibib hooldekodus ning hooldekodus viibimise aeg on olnud või planeeritud kauem kui aasta. NB! Intervjuu tehakse ka hooldekodus mõlema valimi puhul.

Keeldumiste puhul tehakse ranget vahet, kas tegemist on pehme keeldumisega või kindla keeldumisega.

Pehme keeldumine annab lootust, et vastaja keeldumine ei ole veel lõplik ning tuleb jätkata tööd vastama veenmiseks. Ükski nendest koodidest ei tohi jääda töö lõpetamisel viimase kontakti koodiks:

- Keeldumine, hõivatud, ajapuudus: pehme keeldumine ajanappuse tõttu, on lootust, et leiab sobiva aja.
- Keeldumine, liiga vana, kehv tervis: pehme keeldumine tervislikele või vanusest tulenevatel põhjustel, on lootust, et paraneb või leiab kellegi vastamisel appi.
- Keeldumine, huvi puudus uuringute vastu: pehme keeldumine huvi puudumise tõttu, on lootust, et õnnestub motiveerida
- Keeldumine, muud põhjused: pehme keeldumine muul põhjusel, on lootust need põhjused kõrvaldada.

Kindel keeldumine tähendab vastaja lõplikku keeldumist uuringus osalemast. Töö lõpetamisel võivad jääda viimase kontakti koodiks:

- Kindel keeldumine, liiga hõivatud, aega ei ole: lõplik keeldumine ajanappuse tõttu.
- Kindel keeldumine, liiga vana, kehv tervis: lõplik keeldumine vanuse või tervise tõttu.
- Kindel keeldumine, huvi puudus uuringute vastu: lõplik keeldumine huvi puudumise tõttu.
- Kindel keeldumine, muud põhjused: lõplik keeldumine muul põhjusel.

Muud väljalangemise koodid võivad jääda viimase kontakti koodiks:

- Vangis – valimiisik viibib vangis kauem kui aasta. NB! Proxy-intervjuud ei tohi teha!
- Lahkus välismaale – valimiisik viibib välismaal kauem kui aasta. NB! Proxy-intervjuud ei tohi teha!
- Keelebarjäär – valimiisikuga ei ole võimalik keele tõttu suhelda. NB! Kui teha proxy intervjuu, siis on tulemuseks "Kontakt, kohtumine intervjuu läbiviimiseks"

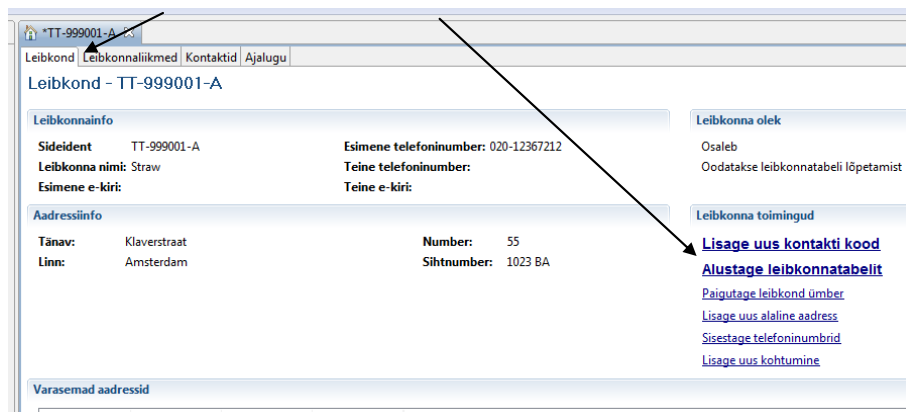
TÄHTSI! SHARE intervjuu loetakse kaotsi läinuks alles siis kui on kontakteerutud vähemalt 8 korda, millest vähemalt 2 kontakti peab olema tehtud päevasel ajal!

3) Kui vastaja on nõus intervjuuga, siis alustage leibkonnatabeliga koheselt. Kui antakse teada kuupäev, siis tuleb märkida kontakti koodiks "Kontakt, kohtumine intervjuu läbiviimiseks" intervjuu ajaks "valige kuupäev" selle hetke aeg. Seejärel tuleb täita andmed leibkonnaliikmete kohta.

Leibkonnatabelis tuleb kirja panna kõik leibkonnaliikmed ning nende suhted ja programm annab peale leibkonnaliikmete märkimist teada, keda tuleb küsitleda. Selleks tuleb avada üleval äärest osa

"Leibkond" ning valida "Alustage leibkonnatabelit". Kui leibkonnatabeli täitmisel ei avalda vastaja juurde tulnud isik oma sünnikuupäeva ja aastat, siis tuleb koodiks sisestada 99999.

Leibkonnaliikmete puhul ei ole nn teadmata vastused lubatud.

4) Intervjuude läbiviimist tuleb alustada valimisse sattunud isiku intervjuueerimisest. Selleks tuleb avada üleval äärest osa "Leibkonnaliikmed" ning valida valimisse sattunud isiku andmete tagant "Intervjuu alustamine". Selline valik tekib alles peale leibkonnatabeli täitmist.

5) Kui valimisse sattunud isiku leibkonnas elab tema partner: abikaasa või elukaaslane, siis tuleb intervjuu läbi viia ka temaga. Kui partner soovib kohe vastata, siis alustage temaga koheselt intervjuud. Kui aga määrab uue kohtumise aja, siis tuleb täita **kontakteerumise käik** ka **partneri kohta**. Alles seejärel võib alustada intervjuud. Nii kontaktide märkimine kui ka intervjuueerimise alustamine toimub sarnaselt valimisse sattunud isikuga.

Uute valimiisikute leibkondadega võib juhtuda, et valimisse sattunud isikut ei saa intervjuueerida, kuid vestluse käigus selgub, et küsituleja on saanud kontakti valimisse sattunud isiku abikaasa või elukaaslasega, siis tuleb:

- Täita kontakteerumise käik valimisse sattunud isiku kohta
- Seejärel täita leibkonna tabel
- Seejärel täita kontakteerumise käik valimisse sattunud isiku abikaasa või elukaaslase kohta
- Seejärel viia läbi intervjuu valimisse sattunud isiku abikaasa või elukaaslasega
- Seejärel tuleb jätkata katseid valimisse sattunud isikuga kontakti saamiseks

6) Valimi loetelu värvide seletused leiad algjärgnevalt jooniselt:

- GB-100828-A
 - GB-100828-02
- GB-103863-A
 - GB-103863-02
- GB-103925-A
 - GB-103925-03
 - GB-103925-06
- GB-103991-A
 - GB-103991-01
- GB-104004-A
 - GB-104004-01
- GB-104885-A
 - GB-104885-02
- GB-104885-B
 - GB-104885-01
- GB-107852-A
 - GB-107852-01
 - GB-107852-05

Punane leibkond ja punane liige= sobilik intervjuuks

Roheline liige= liikmega intervjuu lõpetatud

Sinine leibkond= leibkond lõpetatud AGA andmed
sünkroniseerimata SD`ga

Roheline liige leibkonnas näitab, et intervjuud lõpetatud

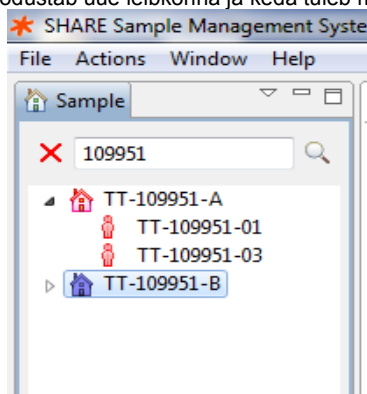
Roheline leibkond sinise noolega= leibkond lõpetatud ja andmed
sünkroniseeritud SD`ga

Hall leibkond või hall liige= ei ole sobiv intervjuuks

Lilla leibkond= leibkond lagunenud kaheks käesolevas laines

Lilla liige= uus elukaaslane käesolevas laines (=uus sobiv
leibkonna liige)

Järgneval pildil toodud juhul on tegemist eelmise laine järgselt leibkonnast lahkunud elukaaslasega, kes moodustab uue leibkonna ja keda tuleb minna küsitlenu:

7. PROXY-INTERVJU

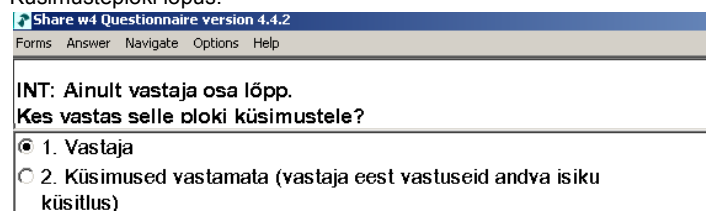
Mõnikord võib ette tulla olukord, kus valimisse sattunud isik on sobiv intervjuu läbiviimiseks, kuid seda ei ole võimalik teha, kuna isik on ajutiselt ära. Kindlasti ei kuulu siia olukorrad, kus valimisse sattunud isik ei sobi: on kolunud välismaale – sellisel juhul langeb valimisse sattunud isik eelpoolnimetatud põhjusel välja. Kuid kui valimisse sattunud isik on ajutiselt ära ning küsitlemiseks ettenähtud perioodil ei ole võimalik teda küsitleda, siis sobiva talle lähedase isiku leidmisel võib läbi viia Proxy-intervjuu (küsitlus asendusvastajaga). Proxy-intervjuu tähendab seda, et keegi teine valimisse sattunud isiku lähedastest inimestest annab valimisse sattunud isiku kohta vastused.

SHARE-uuringus on lubatud proxy-intervjuu (asendusvastaja), kui:

- vastaja ei ole võimeline iseseisvalt vastama
 - vastaja on ajutiselt ära kogu uuringuperioodi, teisel viisil ei ole võimalik intervjuud läbi viia
- Kui vastaja ei ole võimeline iseseisvalt vastama, siis võib olla vajalik läbi viia kogu intervjuu kellegi teise abiga või ainult osa intervjuust. Sellest tulenevalt võib proxy-intervjuu olla:
- Osaline – keegi aitab mõningate küsimuste vastamisel
 - Täielik – keegi vastab otsast lõpuni vastaja eest

Ankeedis on osa küsimuste plokk, millele peab vastama ainult vastaja ise – enne sellist osa tuleb küsitlajale vastav teade ning asendusvastajaga küsitluse puhul tuleb märkida vastav vastus..

Küsimusteploki lõpus:

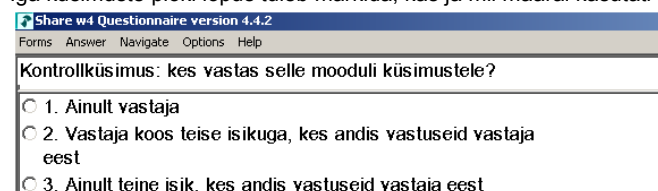

Share w4 Questionnaire version 4.4.2
Forms Answer Navigate Options Help

INT: Ainult vastaja osa lõpp.
Kes vastas selle bloki küsimustele?

☒ 1. Vastaja
☐ 2. Küsimused vastamata (vastaja eest vastuseid andva isiku küsitlus)

Iga küsimuste ploki lõpus tuleb märkida, kas ja mil määral kasutati proxy-intervjuud (asendusvastaja)

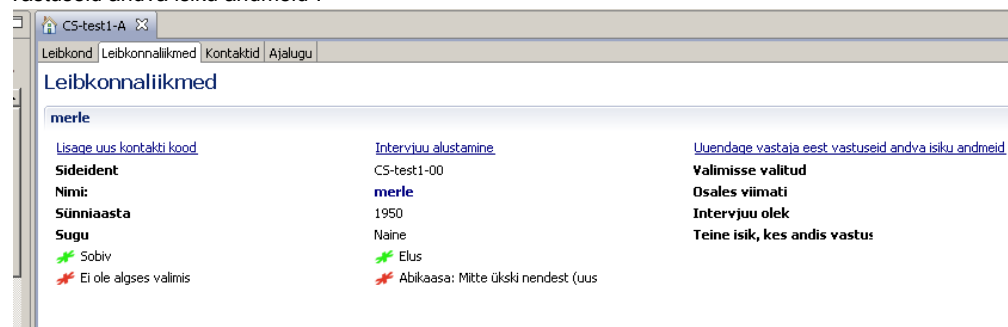

Share w4 Questionnaire version 4.4.2
Forms Answer Navigate Options Help

Kontrollküsimus: kes vastas selle mooduli küsimustele?

☐ 1. Ainult vastaja
☐ 2. Vastaja koos teise isikuga, kes andis vastuseid vastaja eest
☐ 3. Ainult teine isik, kes andis vastuseid vastaja eest

Proxy intervjuu puhul tuleb vastuste andja kohta lisada informatsioon valimi haldamise süsteemi (SMS). Selleks tuleb avada osa Leibkonnaliikmed ning selle alt valida „Uuendage vastaja eest vastuseid andva isiku andmeid”.

CS-test1-A

Leibkond Leibkonnaliikmed Kontaktid Ajalugu

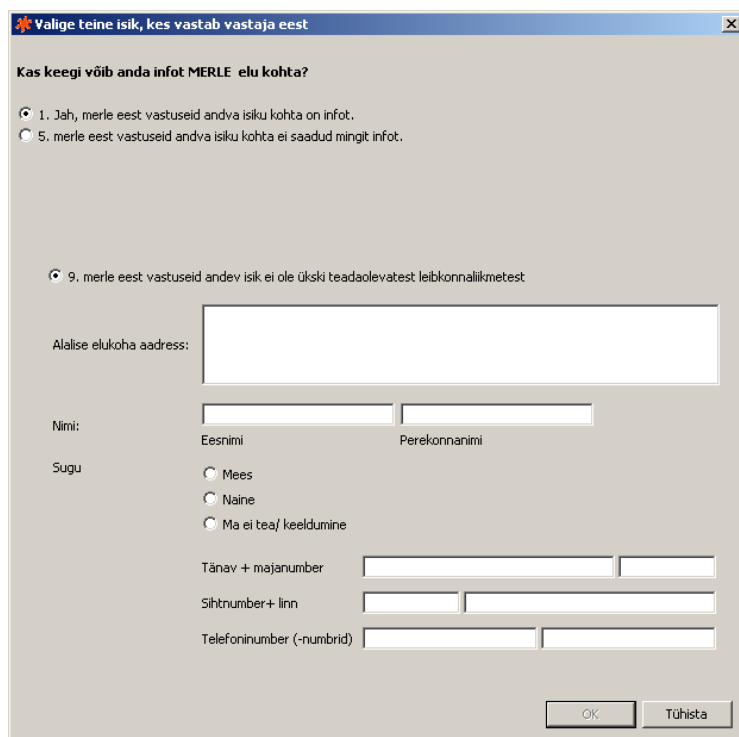
Leibkonnaliikmed

merle

[Lisa uus kontakti kood](#) [Intervjuu alustamine](#) [Uuendage vastaja eest vastuseid andva isiku andmeid](#)

Sideident	CS-test1-00	Valimisse valitud
Nimi:	merle	Osaes viimati
Sünniaasta	1950	Intervjuu olek
Sugu	Naine	Teine isik, kes andis vastus
Sobiv	Elus	
Ei ole algses valimis	Abikaasa: Mitte ükski nendest (uus)	

See osa tuleb täita ka sel juhul, kuid vastaja kohta andmeid andnud isiku kohta ei ole lisateavet. Sellisel juhul tuleb lihtsalt avanenud aknas märkida, et (vastaja nimi) eest vastuseid andva isiku kohta ei saadud mingit infot.

8. KÜSITLUS HOOLDEKODUS

Iga küsitluse alguses peate valima kahe valiku vahel, kas küsitlus toimub 1) tavaleibkonnas, või 2) hooldekodus.

Olgugi, et enamike hooldekodu elanike puhul on juba eelmises laines SHARE küsitlus läbi viidud, siiski võib tekkida raskusi hooldekodus oleva inimesega kontakteerumisel:

- 1) Vastaja ise ei soovi oma halva tervise või mäluprobleemide tõttu
- 2) Vastaja perekonnaliikmed või teised lähedased ei soovi lubada kontakti
- 3) Hooldekodu enda personal ei taha lubada kontakti.

Seetõttu on eriti oluline, et need, kes valimisikut hooldavad, saaksid aru SHARE uuringu olemusest ja eeskätt just sellest, miks on oluline, et isegi mäluprobleemidega inimene antud küsimustele vastaks, eriti just selles seisundis, kus ta füüsiline või vaimne tervis ei ole enam päris korras. Taoline kontaktivõtt nõuab küsitlejapoolset kõrget eetikat ja austust, kuid samavõrra ka eesmärgi- ja sihikindlust, et kontakt siiski saavutada. On soovitatav, et hooldekodusse läheksid vanemad ja kogenumad küsitlajad. Samas on leitud ka häid seoseid nende küsitlajatega, kes on varem isikut küstlenud, kelle nägemine võib tuua rõõmu kontaktist vastajale.

Peamised soovitusused hooldekodus küsitlemiseks:

1. Kui võimalik, kasutage eelmises laines antud vastajat küsitlenud küsitlajat. Kui mitte, siis vanemat ja kogenumat küsitlajat
2. Kiri:

- a. Soovitav on saata hooldekodusse küsitletava nimele infokiri kontaktivõtuks küsitlejaga.
 - b. Samal ajal on soovitatav uuringufirmal kontakteeruda hooldekodu juhtkonnaga, selgitades uuringu sisu ja tähendust ning küsitletava luba eelmistes lainetes küsitlus läbi viia.
3. Pärast infokirja saatmist mõne päeva pärast kontakteeruda vastaja kontaktisikuga ja leppida aeg intervjuuks kokku.
 4. Võib ka minna hooldekodusse ja jätta infokiri kontaktivõtuks edaspidi. Vältida tuleks kõige kiiremat aega hommikupoolikul, et vähem hooldekodu rütmi segada.
 5. Kui küsitlajal tekib võimalus hooldekodu personalile või kontaktisikule SHARE uuringu sisu tutvustada, tuleb selgitada, kui vajalik on, et just vanemad ja haparama tervisesiseundiga vastajad antud küsitlusele vastaksid, olgugi, et nad elavad hooldekodus. Kui neid ei suudeta uuringusse lülitada, alahindab uuring rahvastiku tervisesiseisundit ning ei sisalda neid olulisi aspekte, mis toovad kaasa inimese sattumise hooldekodusse. Seda peaksid hästi mõistma vanemate inimeste hooldajad ja avenamd inimesed ise.
 6. Olenevalt, millise info saab küsitlaja vastaja kognitiivsete võimete kohta, on tal järgmised võimalused:
 - a. Kui **vastajal ei ole mäluprobleeme või need on väikesed**, võib intervjuerija paluda vastajaga otsekontakti või paluda perekonnaliikmel, esindajal või hooldekodu töötajal selle juures. On soovitatav määrat intervjuu kuupäev kindlask esimese kontaktivõtu jooksul.
 - b. Kui **vastajal on mäluprobleemid** niisugusel määral, et ta ei saa millestki aru, siis on kaks võimalust:
 - i. Kui **vastajal on mäluprobleemid ja tal on lähedasi sugulasi**, peab küsitlaja paluma hooldekodu töötajatel edastada selle lähedase kontaktandmed, nii et ta saaks nendega ühendust võtta ja nende nõusolekut küsida ning abistada intervjuu läbiviimisel. Juhul kui hooldekodu töötajad ei saa anda küsitlajale otse neid kontakte, tuleb paluda neil edastada lähedasele isikule kontaktkirja küsitlaja koordinaadid, et lähedased saaksid küsitlajaga kontakteeruda ja edasistes sammudes kokku leppida.
 - ii. Kui **vastajal on mäluprobleemid ja ei ole lähedasi sugulasi**. Teatud juhtudel võib hooldekodus olla kontaktisiku andmed, kes vastajast võiks kõige rohkem teada. Sel juhul tuleb püüda kontakteeruda selle kontaktisikuga. Tihti võib kontaktisik olla nõ vāravahoidja rollis ja pūūda eemale tõrjuda kõiki kontakte vastajaga. Sel juhul tuleb talle selgitada SHARE uuringu tähendust ja eriti selle tähendust, et ka hapra tervisega inimeset vastused saaksid kirja.

9. FÜÜSILISED TESTID

SHARE uuringus viiakse läbi lisaks intervjuule füüsilised testid vastajatega. Selleks, et testide tulemused oleksid võrreldavad, on ette antud väga täpsed reeglid, kuidas neid teste läbi viia ning tulemusi fikseerida.

9.1. Test 1: sõnade loetelu

Mälu test koosneb 10 sõnast. On neli erinevat sõnade nimekirja ning milline nimekiri ette tuleb, seda küsitleja otsustada ei saa. Sõnad ilmuvad ükshaaval ekraanile ning küsitlejal tuleb need ette lugeda. Kui vastaja muidu istub kõrval ning näeb arvuti ekraani pilti, siis selle testi tegemise ajaks tuleb küsitlejal keerata arvuti ekraani, nii, et vastaja seda ei näe. Seejärel nimetab vastaja kõik sõnad, mis meenuvad ning küsitleja märgib need, mis vastaja on öelnud arvutisse.

Sealjuures:

- Ära sega vastajat
- Ära arvesta sõnadega, mida ei ole toodud loetelus
- Esimesse lahtrisse märgi esimene ja teise lahtrisse teine tulemus ristiga

Tulemuste märkimise jaoks on järgmine tabel:

Nimekiri nr 1	I	II	Nimekiri nr 2	I	II	Nimekiri nr 3	I	II	Nimekiri nr 4	I	II
Hotell			Taevas			Naine			Vesi		
Jõgi			Laht			Kalju			Kirik		
Puu			Lipp			Veri			Arst		
Nahk			Dollar			Nurk			Loss		
Kuld			Ema			Kingad			Tuli		
Turg			Masin			Kiri			Aed		
Paber			Kodu			Tüdruk			Meri		
Laps			Kera			Maja			Küla		
Keiser			Kool			Org			Poiss		
Raamat			Või			Mootor			Laud		

9.2. Test 2: loomade nimekiri

Järgmise testi ajal tuleb vastajal nimetada minuti jooksul niipalju loomi, kui meelde tuleb. Küsitleja peab need üles märkima nii, et ta saab pärast kokku lugeda õigete vastuste arvu ja selle arvutisse märkidakirjutama. Sealjuures:

- Ära sega vastajat
- Kui vastaja nimetab looma nimesid liiga kiiresti, et jõuda kõike ülesse kirjutada, siis kasutada arve pidamiseks lühendeid või kriipse
- **AINULT siis kui vastaja küsib selgitust**, siis selgita, et loomade nimede alla võib nimetada ka linnud, putukad, kalad jne.
- Kui vastaja peaks peatuma enne 1 minuti täitumist, siis küsi "Kas tuleb veel midagi meelde?"
- Ära arvesta eraldi kordusi!
- Ära arvesta eraldi erinevaid liike (nt valge lehm, pruun lehm jne)
- Ära arvesta eraldi nimega loomi (nt Bambi jne)
- Arvesta lugemisel eraldi erinevaid tõuge (nt terjer, kolli jne)
- Arvesta lugemisel eraldi sugu või generatsioonile vastavaid nimesid (nt pull, lehm, mullikas, vasikas jne)
- Kui vastaja nimetab looma nimesid, mis ei ole sulle teada, siis palu vastajal korra järgi mõelda ja seejärel arvesta nendega

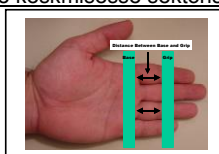
9.3. Test 3: käe haarde tugevus

Järgmise testiga mõõdetakse vastaja käe haarde tugevust.

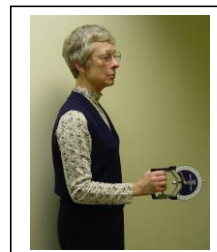
Küsitaja peab ette lugema: Nüüd sooviksime järgmise ülesandega mõõta Teie käe haarde tugevust. Palun teil pigistada käepidet kogu jõust paari sekundi vältel ja siis lõpetage pigistamine. Ma võtan 2 erinevat mõõtmistulemust teie paremast kui ka vasakust käest.

Pea meeles järgmist:

- Näita test korra ette
- Vastaja peaks soovituslikult testi ajal püsti seisma, kui see pole võimalik, siis võib ka istuda. Palun lisage sel juhul see info ka arvutisse, kus seda küsitakse.
- Palu vastajal eemaldada sõrmused (ära sunni, soovita!). Sõrmused võivad käele haiget teha kui käepidet pigistada.
- **VÄGA TÄHTIS!** Redigeeri käepideme hooba selliselt, et see oleks sobiv käele. Alumine osa sõrmede alguspunkti ja ülemine osa 2 ja 4 sõrme keskmisesse sektorisse Täpsemalt joonisel:
- Lukusta hoob pärast redigeerimist.

- Hoia käsi küünarnukist tugevasti vastu külge, vt joonis:

- Veendu, et seadme mõõdik on 0-asendis
- Palu vastajal pigistada nii tugevasti kui võimalik
- Loe tulemus (kg) lähima täisarvuni
- Pane seadme mõõdik 0-asendisse tagasi
- Mõõda mõlema käega 2 tulemust (kokku 4 tulemust)
- Lisa kõik mõõtmisel ilmnunud eripärad märkusesse (sülearvutisse sisestamisel kasuta CTRL-M). (Nt. Kui käsi on liiga suur, et dünamomeetrisse ära mahtuda jne)
- **Mõõda täpselt! Ära ümarda tulemust lihtsalt lähima 5-ga jaguneva tulemuse juurde.**

Tulemuste märkimise jaoks on järgmine tabel:

Paremaste märkimise jaoks on järgmine tabel:								
	Vasak käsi				Parem käsi			Märkused
Katse nr 1			kg				kg	
Katse nr 2			kg				kg	

9.4. Test 4: puhumise tugevus

Selle testiga mõõdetakse, kui kiiresti suudab vastaja õhu kopsudest välja puhuda ning selle jaoks kasutatakse mõõteriista, mille nimi on PEF-meeter.

Küsitaja peab ette lugema: Järgmine test mõõdab kui kiiresti Te suudate oma kopsudest õhku välja puhuda. On tähtis, et te puhuksite nii tugevasti kui võimalik. Ma sooviksin koostada 2 katset kahel korral. Kui me oleme valmis alustamiseks, ma palun teil püsti tõusta. Võtke kopsud nii palju õhku täis kui suudate. Avage oma suu ja sulgege huultega kindlalt ümber huuliku, ja seejärel puhuge nii tugevasti ja kiiresti kui suudate.

Pea meeles järgmist:

- Näita test ette
- Ulata vastaja instrument ja palu tal ise valida huulik ja paigaldada see instrumendile
- Vastaja peab hoidma instrumenti selliselt, et tema näpud ei tõkesta ava.
- **Loe ette:** palun tõuske püsti. Koguge endasse nii palju õhku kui suudate. Avage oma suu ja sulgege see kindlalt ümber huuliku. Nüüd puhuge huulikusse nii kiiresti ja tugevasti kui suudate.
- Kirjuta üles instrumendi näidik

- Viige nulli näidik. Oodake minimaalselt 30 sekundit ja korrake katset.
- **Mööda täpselt! Ära ümarda tulemust lihtsalt lähima 50-ga jaguneva tulemuse juurde.**

Tulemuste märkimise jaoks on järgmine tabel:

Katse nr	Katse tulemus
1	
2	

MÄRKUS: kirjuta tulemus arvutisse. Kirjuta 30, kui tulemus on alla 60; kirjutage 890 kui näidik möödub viimasest tulemusest; kirjutage 993 kui vastaja proovis, kuid ei suutnud või kirjutage 999, kui vastaja keeldus katsest

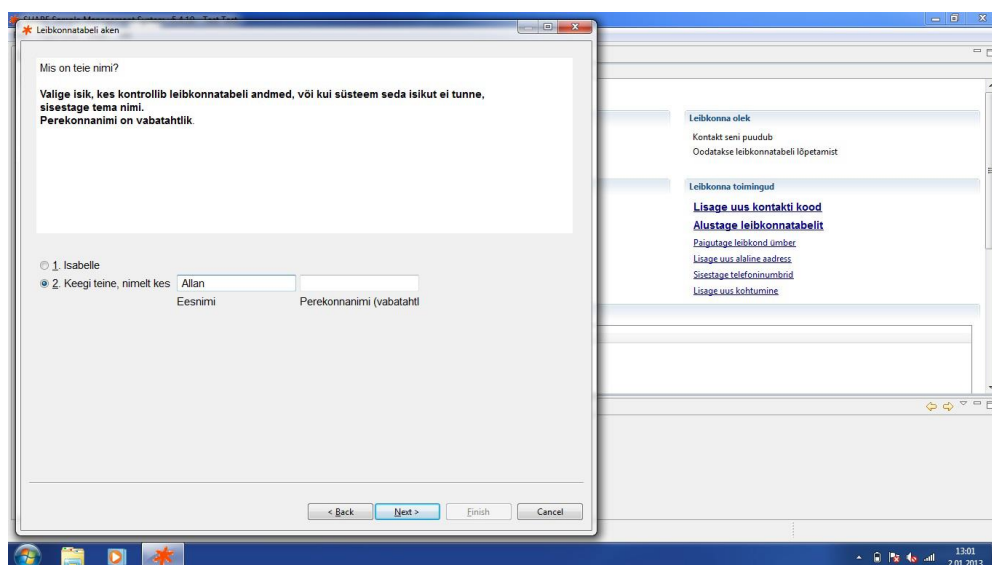
10. SMS ANDMETE SÜNKRONISEERIMINE

11. ELULÕPUINTERVJU

Kui valimiisik on küsitlusest väljastatud, tuleb tema kohta viia läbi küsitlusest väljaarvamise intervjuu e. elulõpu intervjuu. Sel juhul alustage kohe leibkonnatabeli täitmist.

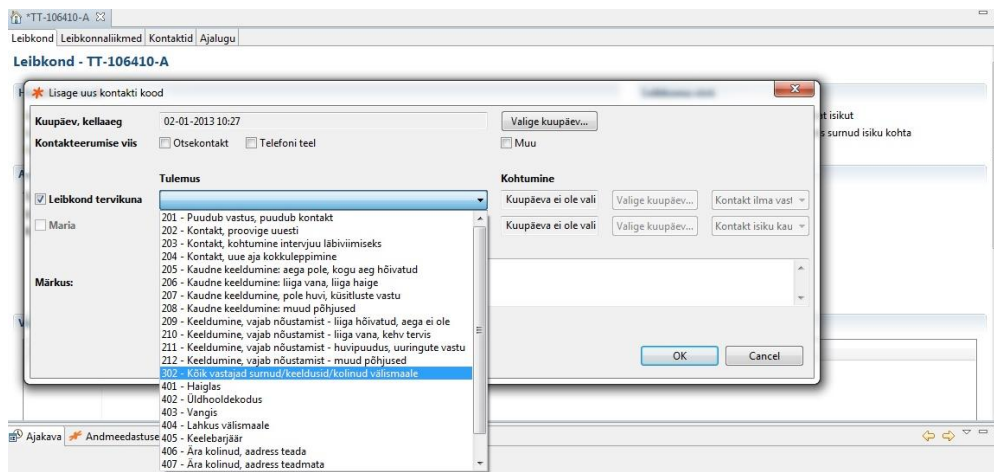
- 1) Leibkonnatabeli täitmisel sisesta alustuseks nimi, kes sulle hetkel vastuseid jagab, nt Allan!

- 2) Märki ülesse kas lahkunud isiku kohta on leibkonda jäänud teisi isikuid, nt elukaaslane, lapsed, sõbrad jt.!
- 3) Küsimusele “Kas Asta elab (veel) selles leibkonnas tuleb siis vastata, et “Surnud”
- 4) Seejärel märkida järgmise küsimuse puhul lahkunu surmakuu ja –aasta
- 5) Märkida, kes oskab lahkunu viimase eluaasta kohta infot anda. Kui isik on keegi leibkonnast ning tema nimi esineb valikuaknas, minna isiku nime peale ja vajutada seejärel “ENTER” klahvi.
- 6) Pärast leibkonnatabeli täitmist ilmub lahkunud isiku kohale “leibkonnaliikmed” aknas kiri “Alustage küsitlusest väljaarvamise intervjuud”. Vajutades sellele, algab lühintervjuu lahkunu viimast eluaastat puudutavate küsimustega.

Kui leibkonna kontakteerumisel selgub, et kedagi ei ole surnud leibkonna liikme kohta teavet andmas, siis

“Leibkond” alt valides pakub juurde vajaliku koodina 301:

Kui leibkonnas kõik isikud on surnud, siis kood 301 ja täpsustada, et **“surnud”**!

12. EESTI MOODUL

12.1 Sisestusprogrammi käivitamine SHARE eestikeskne osa

Andmete sisestamiseks tuleb käivitada eraldi arvutiekraanil olev ikoon.

NB! Oluline on siduda õieti küsitletava ankeet SHAREs ja eestikeskses moodulis tema identifikaatoriga.

Eesti moodulis on küsimused leibkonna tavakeele, vastaja emakeele ning enesetunnustusliku rahvuse kohta. Oluline on eestikeskses ankeedis täita täpselt vereproovi postitamise kuupäev, mis on aluseks teie töö arvestamisel. Kui küsitletava identifikaator on valesti sisestatud, ei saa teie tööd arvestada. Samuti märgitakse vajadusel, kas isik nõustus terviserregistri andmetega oma ankeediandmeid siduma ning kas leibkonnale anti maakonna vabaajategevuste ülevaade üle.

13. SISUJUHISED

13.1. Abimaterjal küsimuste sisu mõistmiseks, ehk Q by Q (Küsimused küsimuste kohta)

Q by Q, ehk küsimused küsimuste kohta nii eesti- kui venekeelses versioonis aitavad vajadusel mõista täpsemalt, mida antud küsimusega soovitakse saada. Küsitluskeskkonnas on need materjalid teie jaoks üles pandud, nagu ka kõik koolitusmaterjalid

13.2 Varad ja säästud: Pensionifondide nimekiri

Küsimustiku osades, kus küsitakse sääste ja investeringuid (osa AS) tuleb teada pensionifondidesse investeringute puhul, mis tüüpi fondiga riskiastme seisukohalt on tegemist (peamiselt võlakirjadest koosnevad, pooleks nii võlakirjadest kui aktsiatest koosnevad, peamiselt aktsiatest koosnevad). Küsimused ei hõlma II samba pensionifonde. Antud nimekiri aitab orienteeruda peamiste Eesti pensionifondide puhul.

Täiendava kogumispensioni ehk kolmanda samba pensionifondid

Fondid, mis enamuse varadest investeerivad võlakirjadesse

Nordea Pensionifond Intress Pluss (kuni 20% aktsiatesse)

Swedbank Pensionifond V1 (kuni 30% aktsiatesse)

Vabatahtlik Pensionifond Danske Pension Intress Pluss (kuni 30% aktsiatesse)

SEB Tasakaalukas Pensionifond (kuni 35% aktsiatesse)

ERGO Pensionifond 3P1 (kuni 50% aktsiatesse)

Fondid, mis enamuse varadest investeerivad aktsiatesse

Swedbank Pensionifond V2 (kuni 60% aktsiatesse)

Swedbank Pensionifond V3 (kuni 100% aktsiatesse)

LHV Täiendav Pensionifond (kuni 75% aktsiatesse)

ERGO Pensionifond 3P2 (kuni 75% aktsiatesse)

ERGO Pensionifond 3P3 (kuni 100% aktsiatesse)

Nordea Pensionifond Aktsiad 100 (kuni 100% aktsiatesse)

SEB Aktiivne Pensionifond (kuni 100% aktsiatesse)

Vabatahtlik Pensionifond Danske Pension 100 Pluss (kuni 100% aktsiatesse)

Täiendava kogumispensioni ehk kolmanda samba pensionikindlustust pakkuvad kindlustusseltsid

ERGO Elukindlustus

Swedbank Elukindlustus

Mandatum Life

Compensa Elukindlustus

SEB Elu- ja Pensionikindlustus

13.3 Pangakontod

ARVELDUSARVEGA VÕRDSUSTATUD EHK MINIMAALSE RISKIGA HOIUSED ON:

Arvelduskonto(arve), juuniorkonto (koolifond, lastehoius), tähtajaline hoius, kasutus(kasvu-, kogumis-, (digikassa), säästu-, reserv-)hoiust, "Pluss üks" hoiust, investeerimishoiust (kasvuportfell (pensioniks, junior) kuni 2011ni, investeerimiskonto, üleööhoiust

KONTOD:

Arvelduskonto (arveldusarve) on kõige levinum pangakonto, millega on seotud enamuse panga poolt pakutavaid teenuseid.

Arvelduskonto saab avada (i) alates 18 eluaastast, (ii) avada nulljäädiga panga poolt noteeritavates valuutades.

Juuniorkonto on lapsele või noorele, kes on alla 18-aastane Arvelduskontot alla 18 ei saa avada

Investeerimiskonto on eraisikust investorile suunatud toode, mille kaudu saab edasi lükata finantsvaralt teenitud tulu (intress, müügitulu, kindlustushüvitis jms tulu) maksustamist.

HOIUSED:

Iga kommertsbank pakub erinevaid raha hoiustamise võimalusi, need erinevad üksteisest intressitingimuste ja hoiuse lõpetamise tingimuste poolest. Näiteks turuosa järgi neli suurimat kommertsbanka pakub hoiustamisvõimalust järgmiste nimetuste all:

Swedbank

Kogumishoiust

Tähtajaline hoiust

Investeerimishoiust

SEB

Tähtajaline hoius
Kogumishoius
Digikassa
Investeermishoius

Nordea

Tähtajaline hoius
Kogumishoius
Reservhoius
Lastehoius

Danske

Tähtajaline hoius
Kasvuhoius
Üleöödeposiit
Investeermishoius

13.4 Puhkuseosakud

Puhkuseosaku (timeshare) idee sai alguse Euroopas 1960-ndatel innovatiivse viisina parandamaks puhkamise võimalusi. Selle asemel, et reserveerida puhkusepäeval kuuordis igal aastal uuesti, pakub puhkuseosak puhkajatele võimaluse hankida kuuordis oma isiklik majutusõigus nädalate kaupa.

Puhkuseosakud ja liikmelisus lõunamaistes puhkuseklubides, näiteks Hispaanias või Portugalis, on nüüdseks laiendanud Eesti tarbijate võimalusi puhkuse veetmiseks välismaistes puhkusekeskustes.

Puhkuseosakuga (timeshare) on tegemist sel juhul, kui tarbijal on vähemalt kolme aasta jooksul õigus kasutada ühte või rohkemat elukohta mingis puhkekeskuses vähemalt ühe nädala pikkuselt aastas, vastavalt ehitise ajutise kasutamise lepingule. **Puhkuseklubis** (vacation club) on tegemist liikmelisusega, mis annab tarbijale võimaluse teatud perioodil kasutada klubi poolt pakutavaid puhkusekohti. Klubide puhul võib olla lepingu kestvus lühem kui kolm aastat (näiteks puhkusekohti pakutakse iga kahe aasta tagant) ning puhkuse veetmise tingimused ja kestvus võivad igal aastal muutuda.

13.5. Terviseteenuste hinnad Eesti Haigekassas 2014. aasta kohta

1) Visiidi- või voodipäevatasu	Tasu 2014. aastal
Visiit perearsti juurde	Tasuta
Perearsti koduvisiit	Kuni 5 eurot *
Visiit eriarsti juurde (sh hambaarsti)	Kuni 5 eurot **
Voodipäevatasu haiglas	Kuni 2,50 eurot päevas, maksimaalselt 25 eurot ühe haiglasoleku kohta
Voodipäevatasu iseseisva statsionaarse õendusravi (endine hooldusravi) korral	7,38 eurot päevas

2) Hambaravihüvitis	Hüvitis 2014. aastal
19-62 aastane	Õigus hüvitisele puudub, kuid vältimatu abi on tasuta.
Vanadus- või töövõimetuspensionär või vähemalt 63-aastane	19,18 eurot aastas
Hambaproteesihüvitis	
Vanadus- või töövõimetuspensionär või vähemalt 63-aastane	255,65 eurot kolme aasta jooksul

3) Soodusretseptide patsiendi omaosalus

Ravimi soodustuse %	Omaosalus 2014. aastal
50% soodustusega väljakirjutatud retsepti korral	3,19 eurot
75% (90%) soodustusega väljakirjutatud retsept	1,27 eurot
100% soodustusega väljakirjutatud retsept	1,27 eurot

13.6. Taastusravi asutustega võrreldatavad spa'd (endised sanatooriumid e. tervisekeskused)

- 1 Pühajärve Puhkekodu
- 2 Kuressaare Sanatoorium
- 3 Narva-Jõesuu Sanatoorium
- 4 Pirita TOP SPA Hotell
- 5 Sanatoorium Tervis
- 6 Taastusravikeskus Estonia
- 7 Taastusravikeskus Sõprus
- 8 Taastusravikeskus Viiking
- 9 Tervise Paradiis
- 10 Toila Sanatoorium
- 11 Värskas Sanatoorium

14. AMETITE MÄRKIMINE

Ameteid vastaja viimasel töökohal, tema vanemate või partneri viimasel töökohal sisestatakse küsituleja vastavalt sellele, mida intervjuueritav nimetab. Amet sisestatakse kaks korda. Kõigepealt saab sisestada selle nimetuse, mis vastaja ütleb. Seejärel tuleb sama uuesti sisestada ameti kodeerimise aknasse. Tarkvara pakub küsitulejale sõna sisestamise käigus välja ametite nimetusi, mille seast tuleb valida sobiv ja klõpsata selle peale.

- Väga oluline on õigekiri;
- Mõningatel juhtudel võib intervjuueritava poolt nimetatud amet olla **liiga lai** (tuleb liiga pikk nimekiri). Sel puhul tuleb küsida nt: „Kui ma kirjutan *Palgatööline*, siis ma leian liiga palju erinevaid ameteid. Kas te saaksite mulle öelda täpse ametinimetuse?/ Kas te saaksite ametit täpsustada?“
- Kui vastaja nimetatud amet on **liiga kitsas**, siis võib kodeerija pakkuda liiga vähe vasteid. Sel puhul tuleb paluda: „Ma ei leia kahjuks *Share intervjuerija* ametit, kas te saaksite palun öelda veidi üldisema ametinimetuse?“
- Kui nimekirjas **pole ühtegi varianti**, siis tuleb küsida, kuidas sama ametit teisiti nimetatakse: „Kas te oskate öelda, kuidas seda ametit teisiti nimetatakse?“

Kui sellist ametinimetust ei ole väljapakutud nimekirjas (nt tsirkuseartist), siis tuleb sisestada sõna või sõnade kombinatsioon lõpuni ja vajutada sisestusklahvi (Enter-klahv). Etteantud nimekirjast peab valima kõige täpsema (tsirkuseartist) ja mitte piirduma esimese silma jäänud nimetusega (tsirkusekaru), mis haakub ligilähedaselt.

Ilma hiireta töötamisel tuleb lahtrisse kirjutatud ametinimetust valida rippmenüüst liikudes alla nooleklahviga. Valitud varianti saab salvestada siis, kui selle taust on sinine. Kui läks valesi, siis saab tagasi minna ja amet uuesti valida. NB! Kindlasti ei tohi muuta ameti kodeerijale eelneva küsimuse vastust!

Ametite järel tuleb märkida töökoha majandustegevusala. Majandustegevusalade laiendatud nimekirja (millised tegevusharud mille alla täpsemalt kuuluvad) leiate küsitluskeskkonnast veebis.

15. HARIDUSKÜSIMUSED

KÜSIMUSED: DN010, DN021, DN051, CH017, CH510

Küsimus 1: Milline on Teie kõrgeim omandatud üldharidustase?

- 1 Ei oma üldse algharidust (kirjaoskamatu)
- 2 Alghariduseta, kuid käinud koolis (lõpetamata)
- 3 Algharidus üldhariduskoolist (eri aegadel 2, 3, 4, 6 kl)
- 4 Põhiharidus üldhariduskoolist (sh lõpetamata keskkool) (aastail 1920-40 kutsekeskkool;
1940.aastani tegutsenud reaalkool või progümnaasium; mittetäielik keskkool või 7 klassi
aastani 1961; vähemalt 8 klassi üldhariduskoolis aastail 1962-1989; vähemalt 9 klassi
üldhariduskoolis alates aastast 1990)
- 5 Põhiharidus kutsekoolist
- 6 Keskkharidus üldhariduskoolist (keskkool või gümnaasium) (kümne-, üheteistkümne või
kaheteistkümnklassiline keskkool, gümnaasium, reaalkool, üldhariduslik kolledž)
- 7 Keskkharidus kutsekeskkoolist, tehnikumist, keskeriõppeasutusest
- 95 Õpib praegu
- 97 Muu, milline (märkida ainult juhul, kui ei suuda määratleda etteantud vastusekategoriates)

KÜSIMUSED: DN012, DN023, DN053, CH018, CH513

Küsimus 2: Milline on Teie kõrgeim lõpetatud kutse-, ameti- või erialaharidus?

- 1 Ei oma kutse-, ameti- ega erialaharidust
- 2 Omandanud kutsehariduse, sisseastumisel ei olnud haridustaseme nõuet
- 3 Omandanud kutsehariduse, sisseastumisel oli nõutav põhiharidus
- 4 Omandanud kutsekeskhariduse, sisseastumisel oli nõutav põhiharidus
- 5 Omandanud keskerihariduse, sisseastumisel oli nõutav põhiharidus
- 6 Omandanud kutsehariduse või kutsekeskhariduse, sisseastumisel oli nõutav keskkharidus
- 7 omandanud keskerihariduse, sisseastumisel oli nõutav keskkharidus
- 8 Omandanud kutsekõrghariduse, rakenduskõrghariduse või läbinud diplomiõppe (kuni 2 aastat
õpinguid) (lõpetamine oli võimalik alates 1992)
- 9 Omandanud kutsekõrghariduse, rakenduskõrghariduse või läbinud diplomiõppe (3-4 aastat
õpinguid) (lõpetamine oli võimalik alates 1992)
- 10 Omandanud kõrghariduse enne 1992. aastat või bakalaureusekraadi (3-4 aastat õpinguid)
- 11 Omandanud magistrikraadi rakenduskõrgkoolist, kutsekõrgkoolist; kutsemagister ülikoolist
- 12 Magistrikraad (3+2, 4+2, 5+4 süsteemi järgi, sh integreeritud bakalaureuse- ja
magistriõpe), arstikutse (internatuuri või üldarsti kutse saanud, enne 1992.aastat diplom)
- 13 Doktorikraad (sh kandidaadikraad, ordinatuuri, residentuuri lõpetanud)
- 95 Õpib praegu kutse-, ameti- või eriala omandamiseks õppeasutuses
- 97 Muu, milline (märkida ainult juhul, kui ei suuda määratleda etteantud vastusekategoriates)

Küsimus Küsimuse eesmärk on fikseerida küsitletava kõrgeim omandatud üldharidustase küsitlusmomendil. Siin tuleb tähele panna, et üldharidustase oleks kõigil märgitud (ka kõrgharidusega isikutel). Silmas tuleks pidada ka seda, et üldhariduse (põhihariduse või keskkhariduse) võib saada ka kutsekoolist, kutsekeskkoolist ja keskeriõppeasutusest (tehnikumist).

- 1- Ei oma üldse algharidust (kirjaoskamatu) märgitakse isikul, kes pole üldse koolis käinud ega oska üheski keeles arusaamisega lugeda ega kirjutada lihtsamat teksti isiku igapäevaelu puudutavatel teemadel.
- 2- Alghariduseta, kuid käinud koolis (lõpetamata), märgitakse isikul, kes pole lõpetanud algharidusele vastavat kooliastet, kuid kes oskab ükskõik missuguses keeles arusaamisega lugeda ja kirjutada (sh ka pimedate kiri) lihtsamat teksti oma igapäevaelu puudutavatel teemadel.
- 3- Algharidus üldhariduskoolist (eri aegadel 2, 3, 4, 6 kl)
Isik pole omandanud põhiharidust, kuid on lõpetanud (vähemalt) ühe järgmistest koolitüüpidest:
- üheklassilise vallakooli, linnaalgkooli, ühe- või kaheklassilise ministeeriumikooli, kihel-
konnakooli, kõrgema algkooli aastani 1920;

- 4 või 6 klassi kuni aastani 1930;
- 6 klassi ajavahemikul 1930–1944, arvestatakse ka õhtualgkooli täiskasvanutele;
- 4 klassi ajavahemikul 1945–1971;
- 3 klassi ajavahemikul 1972–1989;
- 6 klassi 1990. aastal või hiljem.

Põhiharidus üldhariduskoolist: põhikoolist või keskkoolist. (sh lõpetamata keskkool) (aastail 1920-40 kutsekeskkool; 1940.aastani tegutsenud reaalkool või progümnaasium; mittetäielik keskkool või 7 klassi aastani 1961; vähemalt 8 klassi üldhariduskoolis aastail 1962-1989; vähemalt 9 klassi üldhariduskoolis alates aastast 1990)

Isik pole omandanud keskharidust, kuid on lõpetanud

- 1940. aastani tegutsenud reaalkooli või progümnaasiumi;
 - mittetäieliku keskkooli või 7 klassi aastani 1961;
 - vähemalt 8 klassi üldhariduskoolis aastail 1962–1989;
 - põhikooli või vähemalt 9 klassi üldhariduskoolis 1990. aastal ja hiljem
- või on
- saanud põhihariduse erikoolis.

Erikoolid

Ahtme Kool	
Haapsalu Sanatoorne Internaatkool	
Helme Sanatoorne Internaatkool	
Jaagu Lasteaed Põhikool	
Kaagvere Erikool	
Kaelase Kool	kuni 1995 algkool
Kallemäe kool	kuni 1992 Kallemäe Eriinternaatkool
Kammeri Kool	varem Kammeri Eriinternaatkool
Keila-Joa Sanatoorne Internaatkool	
Kiigemetsa Kool	
Kiigemetsa Kool	1994-1998 Vägeva Kool; kuni 1994 Vägeva Eriinternaatkool
Kohtla-Järve Eriinternaatkool	
Kosejõe Kool	
Kuigatsi Kool	
Kõpu Internaatkool	kuni 1995 Kõpu Eriinternaatkool
Lahmuse Kool	varem Lahmuse Eriinternaatkool
Leevi Eriinternaatkool	kuni 1992 algkool
Mari Kool	
Meeri Eriinternaatkool	
Mihkli Kool	
Narva Abikool	kuni 1995 algkool
Narva Paju Kool	
Orissaare Sanatoorne Internaatkool	
Palivere Eriinternaatkool	
Piusa Eriinternaatkool	kuni 1995 algkool
Porkuni Kool	
Porkuni Kurtide Kool	kuni 1992 Porkuni Eriinternaatkool
Puiatu Erikool	
Päinurme Internaatkool	kuni 1993 algkool
Pärnu 12. Kool	
Pärnu Toimetulekukool	
Raikküla Kool	kuni 1995 Raikküla Eriinternaatkool; kuni 1992 algkool
Roosi Kool	

Saadjärve Ametikool	kuni 1993 Saadjärve Eriinternaatkool, lõpetas tegevuse 1994
Salu Kool	
Tallinna 1. Eriinternaatkool	kuni 1993 algkool, 1963-1996
Tallinna 1. Internaatkool	
Tallinna 3. Eriinternaatkool	kuni 1992 algkool
Tallinna Abikool	kuni 1996 algkool
Tallinna Heleni Kool	alates 2005
Tallinna I Internaatkool	alates 1996
Tallinna Konstantin Pätsi Vabaõhtukool	kuni 1994 Kose-Lükati Sanatoorne Internaatkool
Tallinna Kurtide Kool	1994-2005, hiljem Tallinna Heleni Kool
Tapa Erikool	
Tartu Emajõe Kool	
Tartu Herbert Masingu Kool	
Tartu Hiie Kool	kuni 1996 Tartu 1. Eriinternaatkool, kuni 1993 keskkool
Tartu Kroonuaia Kool	
Tartu Maarja Kool	
Tartu Pimedate Kool	1947-1958 põhikool
Tartu Puistee Kool	
Türi Toimetulekukool	alates 1997, varem algkoolina Türi Abikool
Urvaste Kool	kuni 1995 algkool; varem Urvaste Eriinternaatkool
Vaeküla kool	
Valga Internaatkool	kuni 1995 Valga Eriinternaatkool
Valga Jaanikese Kool	
Vastseliina Sanatoorne Internaatkool	
Vidruka Kool	
Võru Järve Kool	
Õismäe Kool	
Ämmuste Kool	kuni 1998 Ämmuste Abikool, kuni 1992 algkool

Muud koolid

Johannese Kool Rosmal	alates 1989, kuni 1996 algkoolina
Kohtla-Järve Õppekoondis "Polütehnik"	lõpetas tegevuse 1994
Narva-Jõesuu Kool	
Narva Kadastiku Kool	
Narva Peetri Kool	
Narva Vanalinna Kool	kuni 1992 keskkool
Narva Õigeusklik Hunanitaar-Üldhariduslik Kool	kuni 1994 algkool
Nõmme Kool	Nõmme Erakool
Rakvere Vaba Waldorfkool	kuni 1995 Rakvere Vabakooli Seltsi Algkool, kuni 1994 algkool
Retla Kool	1993-1998 Retla Põhikool, kuni 1993 Retla 9-klassiline kool
Tallinna Mustamäe Üldhariduskool	
Tallinna Kalamaja Üldhariduskool	kuni 1998 Tallinna Vana-Kalamaja Üldhariduskool; kuni 1992 keskkool
Tartu Annemõisa Kool	
Tartu Kesklinna Kool	
Tartu Vaba Waldorfkool	kuni 1996 Tartu Vabakool, kuni 1995 algkool
Tartu Veeriku Kool	
Varbola Kool	1993-1998 Varbola Põhikool-Lasteaed, kuni 1993 Varbola Lasteaed-Algkool, kuni 1992 algkool

Vene Humanitaarkool	1995-1997 Vene Humanitaarne Kool, kuni 1995 Vene Humanitaarne Keskkool, kuni 1995 keskkool
Vene Kultuurikool "Taassünd"	kuni 1994 algkool
Viljandi Vaba Waldorfikool	kuni 1996 algkool

NB! Kui isikul ei ole põhiharidust, siis on tal võimalik omandada eelkutseharidus koos põhiharidusega. Kui isik on lõpetanud põhihariduse noorte mõeldud eelkutseõppe, kus ta on saanud põhihariduse üldhariduskoolist ning eelkutseõppe kutseõpet andvast koolist, siis on ta küll omandanud põhihariduse üldhariduskoolis, kuid kutseharidust tal ei ole. Sellist taset on võimalik omandada näiteks Põltsamaa Ametikoolis või Vana-Vigala Tehnika ja Teeninduskoolis.

- 4- Põhiharidus kutsekoolist märgitakse isikul, kes omandas kutsekoolis või tehnikakoolis koos kutsega ka põhihariduse
Siia alla kuuluvad näiteks isikud, kes lõpetasid ajavahemikus 1920-1944 kutsekeskkooli.
- 5- Keskharidus üldhariduskoolist (keskkool või gümnaasium) (kümne-, üheteistkümne või kaheteistkümneklasse keskool, gümnaasium, reaalikool, üldhariduslik kolledž)
Isik on lõpetanud kümne-, üheteistkümne- või kaheteistkümneklase keskooli, gümnaasiumi, reaalikooli, üldharidusliku kolledži või saanud keskhariduse puudega laste koolis või kinnises erikoolis. Siia ei kuulu isikud, kes on kutseõppes omandanud keskhariduse koos kutsega või keskerihariduse põhihariduse baasil.

Gümnaasiumid - sealhulgas humanitaargümnaasiumid, kommertsgümnaasiumid, majandusgümnaasiumid, reaalgümnaasiumid, täiskasvanute gümnaasiumid, gümnaasiumide õhtused ja kaugõppeosakonnad, Eesti Spordigümnaasium, Tallinna Tehnikagümnaasium, Tartu Kunstigümnaasium.

Keskkoolid (v.a 1934. a seaduse alusel tegutsenud keskkoolid: progümnaasiumid ja reaalikoolid). Sealhulgas kaugõppekeskkoolid, tööliskoorte keskkoolid, õhtukeskkoolid, keskkoolide õhtused ja kaugõppeosakonnad, Tallinna Kopli Kunstikeskkool, Tallinna Muusikakeskkool.

Kolledžid

Tallinna Inglise Kolledž	kuni 1996. a Tallinna 7. Keskkool
Narva Rahvaülikooli Kolledž	1925-1933
Riiklik Kolledž	1936-1940
Tallinna Erakolledž	1937-1940, varem H. Kubu Tütarlaste Erahumanitaargümnaasium
Tallinna Rahvaülikooli Seltsi Kolledž	1919-1940
A.Tõrvand-Tellmanni Erakolledž	1933-1940

Erikoolid

Haapsalu Sanatoorne Internaatkool	Keskkool kuni aastani 1998, praegu põhikool
Keila-Joa Sanatoorne Internaatkool	
Tallinna Kaugõppe Erikeskkool	1964-1997
Tartu Emajõe Kool	1958-1964 Tartu Pimedate Laste Internaatkool, kuni 1994 Tartu 2. Eriinternaatkool
Tartu Herbert Masingu Kool	1992-1997 Tartu Sanatoorne Keskkool
Tallinna Heleni Kool	alates 1994; kuni 2005 Tallina Kurtide Kool

- 6- Keskharidus kutsekeskkoolist, tehnikumist, keskeriõppeasutusest märgitakse isikutel, kes omandasid **kutsekeskkoolis** koos kutsega ka keskhariduse, samuti need isikud, kes omandasid **keskerihariduse põhihariduse baasil**.

Kutsekeskkoolid aastani 1944 (baashariduseks 6-klassiline algkool, õppeaeg 4 aastat: aianduskeskkoolid, kaubanduskeskkoolid, kodunduskeskkoolid, tööstuskeskkoolid.

Kutsekeskkoolid aastast 1967 (baashariduseks põhikool, õppeaeg 3–4 aastat, kutseõpe keskkooli/gümnaasiumi õppekavaga ühitatud).

Tehnikumid - kõik tegutsenud ja seda nimetust kandnud keskastme õppeasutused: põli-, tööstus-, majandus- soovhoos-, põllumajandustehnikumid jt, va 1920-1935 kõrgkoolina töötanud Tallinna Tehnikum.

Küsimuse eesmärk on fikseerida küsitletava kõrgeim lõpetatud kutse-, ameti- või erialane haridustase küsitlusmomendil. Tähele tuleb panna, et isiku haridustaseme määrab kõrgeim formaalharidussüsteemis (st kutseõppeasutuses või kõrgkoolis) lõpetatud õppeasutus, lõpetamata jäänud haridus seda ei tõsta. Siia ei kuulu üldharidusliku keskkooli lõpetanu, kes sai üldhariduskoolist lisaks keskharidusele mingi kutse. Ka ei anna kutse-, ameti ega erialaharidust kursuste lõpetamine. Välisriigis kutse-, ameti- või erialahariduse omandanud isikute haridustase tuleb määrata analoogiliselt Eestis omandatud haridustasemega.

1- Ei oma kutse-, ameti- ega erialaharidust

Märgitakse isikul, kellel ei ole kutse-, ameti- ega eriharidust (näiteks põhikooli või keskkooli lõpetanud isikud, kes ei ole hiljem omandanud kutse-, ameti- ega eriharidust). Siia kuuluvad ka need üldharidusliku keskkooli lõpetanud, kes said keskkoolist lisaks keskharidusele mingi kutse.

Omandanud kutse kutsekoolis, kutsekeskkoolis, keskerikoolis või tehnikumis (2, 3, 4, 5, 6 või 7).

Nende haridustasemete määramisel on oluline kooli sisseastumisel nõutud baasharidus: ei olnud üldhariduse nõuet, põhiharidus või keskharidus ning lõpetatud kooli tüüp: kutsekool, kutsekeskkool, tehnikum või kesk-eriõppeasutus.

Kui vastaja ütleb, et omandas kutse kutsekoolis, kutsekeskkoolis, keskerikoolis või tehnikumis, kuid ei oska valida variantide 2, 3, 4, 5, 6 või 7 vahel, siis esitada järgmised küsimused ning vastuste alusel toimida järgnevalt:

Küsimus: Millist üldhariduse taset kooli sisseastumisel nõuti?	
Vastus: Ei nõutud mingit baasharidust	Märkida variant 2 – Omandanud kutsehariduse või kutsehariduse koos põhiharidusega, sisseastumisel ei olnud haridustaseme nõuet
Vastus: Nõuti põhiharidust	Küsimus: Kas te õppisite kutsekoolis, kutsekeskkoolis või tehnikumis/kesk-eriõppeasutuses?
Vastus: kutsekoolis	Märkida variant 3 – Omandanud kutsehariduse, sisseastumisel oli nõutav põhiharidus
Vastus: kutsekeskkoolis	Märkida variant 4 – Omandanud kutsekeskhariduse, sisseastumisel oli nõutav põhiharidus
Vastus: tehnikumis või kesk-eriõppeasutuses	Märkida variant 5 – Omandanud keskerihariduse, sisseastumisel oli nõutav põhiharidus
Vastus: Nõuti keskharidust	Küsimus: Kas te õppisite kutsekoolis või tehnikumis/kesk-eriõppeasutuses?
Vastus: kutsekoolis	Märkida variant 6- Omandanud kutsehariduse või kutsekeskhariduse, sisseastumisel oli nõutav keskharidus
Vastus: tehnikumis või kesk-eriõppeasutuses	Märkida variant 7 – Omandanud keskerihariduse, sisseastumisel oli nõutav

2- Omandanud kutsehariduse, sisseastumisel ei olnud haridustaseme nõuet

Märgitakse isikul, kes on pärast üldhariduskooli mõne haridusastme lõpetamist saanud dokumendi kutsealase ettevalmistuse kohta kutseõppes (kutsekoolis, tehnikakoolis vms). Sealjuures sisseastumisel ei olnud üldhariduse nõuet. Kirja lähevad ka isikud, kes omandasid sama õppekava raames koos kutseharidusega ka põhihariduse. Täiend- ja ümberõpet, töökohal toimunud väljaõpet ning huviharidust (keeltekursused, rahvaülikoolid) siin ei arvestata.

NB! Kui isikul ei ole põhiharidust, siis on tal võimalik omandada eelkutseharidus koos põhiharidusega. Kui isik on lõpetanud põhihariduseta noortele mõeldud eelkutseõppe, kus ta on saanud põhihariduse üldhariduskoolist ning eelkutseõppe kutseõpet andvast koolist, siis on ta küll omandanud põhihariduse üldhariduskoolis, kuid kutseharidust tal ei ole. Sellist taset on võimalik omandada näiteks Põltsamaa Ametikoolis või Vana-Vigala Tehnika ja Teeninduskoolis.

- 3- Omandanud kutsehariduse, sisseastumisel oli nõutav põhiharidus
Märgitakse isikul, kes on pärast üldhariduskooli mõne haridusastme lõpetamist saanud dokumendi kutsealase ettevalmistuse kohta kutseõppes (kutsekoolis, tehnikakoolis vms), ilma et ta oleks samas omandanud põhi- või keskharidust. Sealjuures sisseastumisel oli põhihariduse nõue.
- 4- Omandanud kutsekeskhariduse, sisseastumisel oli nõutav põhiharidus
Märgitakse isikul, kes kutseharidusega koos omandas sama õppekava raames keskhariduse (näiteks kutsekeskkoolis keskharidust tõendava tunnistuse ja kutsetunnistuse saanud isik). Sisseastumisel oli nõutav põhiharidus. Siia ei kuulu need, kes üldhariduskoolis (keskkoolis, gümnaasiumis vm) lisaks omandatud keskharidusele said dokumendi kutsealase ettevalmistuse kohta.
- 5- Omandanud keskerihariduse, sisseastumisel oli nõutav põhiharidus
Märgitakse isikul, kes on põhihariduse baasil lõpetanud tehnikumi, kommertskooli, kõrgema põllumajandus- või aianduskooli, merekooli või mõne muu õppeasutuse keskerihariduse taseme õppekava.
- 6- Omandanud kutsehariduse või kutsekeskhariduse, sisseastumisel oli nõutav keskharidus
Märgitakse isikul, kes on lõpetanud keskhariduse baasil mõne õppeasutuse kutsekeskhariduse taseme õppekava.
- 7- Omandanud keskerihariduse, sisseastumisel oli nõutav keskharidus
Märgitakse isikul, kes on keskhariduse baasil lõpetanud mõne keskeriõppeasutuse või muu õppeasutuse keskerihariduse taseme õppekava.

Põhiliselt kutse-, ameti- või erialaharidust andnud õppeasutused

Kutsekoolid aastani 1944 (baashariduseks 6-klassiline algkool, õppeaeg 1–3 aastat): aianduskoolid, ametikoolid, kodumajanduskoolid, kodutööstuskoolid, kutseainelised täienduskoolid, naiskutsekoolid, põllunduskoolid, tööstusõpilaste koolid.

Kutsekoolid aastast 1945 (baashariduseks üldhariduskooli 4. – 6. klassi, 7-klassiline kool; õppeaeg 1–2 aastat): aianduskoolid, ehituskoolid, kaevanduskoolid, karjatalitajate koolid, karja kontrollassistendite koolid, kodumajapidamiskoolid, põllumajanduse mehhaniseerimise koolid, põllunduskoolid, raudteekoolid, vabrikukoolid, tööstuskoolid.

Kutsekoolid aastast 1962 (baashariduseks 8-klassiline kool, 9-klassiline põhikool, õppeaeg 1–3 aastat): Linnakutsekoolid

Maakutsekoolid

Ametikoolid (Kuressaare Ametikool- on andnud nii kutseharidust, kutsekeskharidust kui keskeriharidust)

Ehituskoolid (Tallinna Ehituskool- on andnud nii kutseharidust kui ka kutsekeskharidust, Tallinna Kopli Ehituskool- on andnud nii kutseharidust kui ka kutsekeskharidust, Tartu Ehitus ja Kergetööstuskool- on andnud nii kutseharidust kui ka kutsekeskharidust)

Kaubanduskoolid (Narva Kaubanduskool-, Tallinna Juhkentali Kaubanduskool, Tallinna Kaubandus- ja Kulinaariakool)

Kergetööstuskoolid (Narva Kergetööstuskool on andnud nii kutseharidust, kutsekeskharidust kui keskeriharidust, Tallinna Kergetööstuskool- on andnud nii kutseharidust kui ka kutsekeskharidust, Sindi Kergetööstuskool- on andnud nii kutseharidust kui ka kutsekeskharidust)
Kutsekoolid (Kohtla-Järve Kutsekool- on andnud nii kutseharidust kui ka kutsekeskharidust, Tallinna Kutsekool nr 5- on andnud nii kutseharidust kui ka kutsekeskharidust, Rummu Eriktsekool- on andnud nii kutseharidust kui ka kutsekeskharidust, Sillamäe Kutsekool- on andnud nii kutseharidust, kutsekeskharidust kui keskeriharidust, Valga Kutsekool- on andnud kutseharidust, Viljandi Kutsekool- on andnud nii kutseharidust kui ka kutsekeskharidust)
Majanduskoolid (Pärnu Kodumajanduskool- on andnud nii kutseharidust kui ka kutsekeskharidust, Tallinna Majanduskool- on andnud nii kutseharidust, kutsekeskharidust kui keskeriharidust)
Mehaanikakoolid (Tallinna Mehaanikakool- on andnud kutseharidust, Tallinna Lasnamäe Mehaanikakool- on andnud nii kutseharidust kui ka kutsekeskharidust)
Põllutöökoolid (Põltsamaa Kodu- ja Põllutöökool- on andnud nii kutseharidust kui ka kutsekeskharidust)
Õppekeskused (Rapla Õppekeskus- on andnud kutseharidust, Saaremaa Kutseõppekeskus- on andnud kutseharidust, Tartu Õppekeskus- on andnud nii kutseharidust kui ka kutsekeskharidust, Viljandi Õppekeskus- on andnud kutseharidust, Väike-Maarja Õppekeskus -on andnud nii kutseharidust kui ka kutsekeskharidust, Valga Kutseõppekeskus -on andnud nii kutseharidust kui ka kutsekeskharidust).

Kutsekeskkoolid aastani 1944 (baashariduseks 6-klassiline algkool, õppeaeg 4 aastat: aianduskeskkoolid, kaubanduskeskkoolid, kodunduskeskkoolid, tööstuskeskkoolid.

Kutsekeskkoolid aastast 1967 (baashariduseks põhikool, õppeaeg 3–4 aastat, kutseõpe keskkooli/gümnaasiumi õppekavaga ühitatud.

Tehnikakoolid (baashariduseks keskharidus, õppeaeg 1–2 aastat), sealhulgas keskharidusel põhinev kutseõpe kutsekoolides.

Tehnikumid - kõik tegutsenud ja seda nimetust kandnud keskastme õppeasutused: polü-, tööstus-, majandus- sovhoo-, põllumajandustehnikumid jt, va 1920-1935 kõrgkoolina töötanud Tallinna Tehnikum.

Teised õppeasutused, kus oli/on võimalik omandada kutse-/keskeri- või tehnikumiharidust

NB! Erinevalt teistest kuni aastani 1940. aastani tegutsenud kutsekeskkoolidest on Jäeneda, Olustvere ning Tallinna põllutöökoolid arvestatud keskeriõppeasutustena, kuna vastavalt Haridusministeeriumi 1932. a korraldusele võis põllutöökooli lõpetanu täiendavate eksamite sooritamisel erandkorras jätkata õpinguid Tartu Ülikooli põllumajandusteaduskonnas. Oluline on eristada kutse-, ameti- või erialaharidust selle järgi, mis oli antud õppeasutuses baashariduse nõudeks. Lisaks baashariduse nõudele on kutsehariduse taseme määramisel oluline, millise üldharidustaseme isik koos kutsega omandas.

- 8- Omandanud kutsekõrghariduse, rakenduskõrghariduse või läbinud diplomiõppe (kuni 2 aastat õpinguid) (lõpetamine oli võimalik alates 1992)

Kutsekõrgharidus: lõpetamisel ei anta akadeemilist kraadi, vaid kõrgharidust tõendav diplom (lõpetamine on võimalik alates 2000. aastast). Isik on lõpetanud (rakendus)kõrgkooli, kutseõppeasutuse või muu õppeasutuse kutsekõrghariduse õppekava järgi. Kutsekõrgharidust ei saa enam omandada alates 2008. aastast.

Rakenduskõrgharidus või diplomiõpe: lõpetamisel ei anta akadeemilist kraadi, vaid kõrgharidust tõendav diplom. Isik on lõpetanud kõrgema õppeasutuse või muu õppeasutuse rakenduskõrghariduse (lõpetamine on võimalik alates 2002. aastast) või diplomiõppe (lõpetamine on võimalik alates 1992. aastast) õppekava järgi.

- 9- Omandanud kutsekõrghariduse, rakenduskõrghariduse või läbinud diplomiõppe (3-4 aastat õpinguid) (lõpetamine oli võimalik alates 1992)

Vt. Eelmine punkt

- 10- Omandanud kõrghariduse enne 1992. aastat või bakalaureusekraadi (3-4 aastat õpinguid)
Enne 1992. aastat omandatud kõrgharidus: isikul on kõrgharidust (enne 1992. aastat) tõendav diplom, st ta on läbinud instituudi, akadeemia, ülikooli või mõne muu õppeasutuse kõrghariduse taseme õppekava. Kui isik on omandanud kõrghariduse enne 1992. aastat välismaal, siis tuleb märkida haridustase, mille isik välismaal omandas, mitte „enne 1992. aastat omandatud kõrgharidus“.

Üldarsti tasemele jäänud arsti loetakse magistrikraadi vääriliseks.

Bakalaureus: isikul on bakalaureusekraadi tõendav diplom (sai lõpetada alates 1992. aastast), st ta on läbinud instituudi, akadeemia, ülikooli või mõne muu õppeasutuse kõrghariduse taseme õppekava.

11- Omandanud magistrikraadi rakenduskõrgkoolist, kutsekõrgkoolist; kutsemagister ülikoolist
Märgitakse isikutel, kes on omandanud magistrikraadi rakenduskõrgkoolis või kutsekõrgkoolis või saanud kutsemagistri ülikoolist

12- Magistrikraad (3+2, 4+2, 5+4 süsteemi järgi, sh integreeritud bakalaureuse- ja magistriõpe), arstikutse (internatuuri või üldarsti kutse saanud, enne 1992.aastat diplom)
Märgitakse isikule, kellele on antud magistrikraad. Siia tasemele kuuluvad ka internatuuri läbinud isikud ja pärast bakalaureuseõpet üheaastase õpetajakoolituse läbinud isikud ning integreeritud õppe lõpetanud isikud (integreeritud õppe lõpetamine on võimalik alates 2002. aastast).

13- Doktorikraad (sh kandidaadikraad, ordinatuuri, residentuuri lõpetanud)
Isikule on antud kandidaadi- või doktorikraad. Siia kuuluvad ka residentuuri lõpetanud isikud. Doktorikraadile vastavaks loetakse ka NSV Liidu haridussüsteemis omandatud kvalifikatsioon, mida tõendab:

- 1) kandidaadikraadi (*Kandidat nauk*) diplom;
- 2) doktorikraadi (*Doktor nauk*) diplom.
- 3) internatuuri, ordinatuuri või residentuuri lõpetanud arst

95- Õpib praegu kutse-, ameti- või eriala omandamiseks õppeasutuses

97- Muu, milline (märkida ainult juhul, kui ei suuda määratleda etteantud vastusekategoriates)

Lisa. SHARE 6. LAINE KÜSITLEJA JUHEND VERETILKADE KOGUMISEKS

Sisukord

1. Miks vereproovid?	37
2. Kes osalevad?	37
3. Üldised märkused.....	37
4. Ohutusega seotud märkused	38
5. Vahendid (iga vastaja kohta).....	38
6. Kuidas vereproovi võtmine toimub?	41
7. Vereproovide saatmine	42
8. Tegevused küsitluse käigus.....	43
9. Tegevused pärast küsitluse lõppu	44
10. Kontrollnimekiri veretilkade kogumiseks	44

1. Miks vereproovid?

Vereproovid annavad meile vastajate tervise kohta olulist teavet – vaid mõnest veretilgast saame objektiivseid terviseandmeid, mis annavad väärtuslikku lisainfot küsimustele, millele vastaja küsitluse käigus vastab.

Vereproovist määratakse järgmised näitajad:

- 1) Glükoheemoglobiin (HbA1c): selle näitaja abil määratakse veresuhkru tase pikema aja kohta. Me ei mõõda antud hetke veresuhkru taset (MITTE paastuveresuhkru – seega võivad vastajad enne vereproovi andmist süüa ja juua), vaid meid huvitab viimase 2–3 kuu keskmine veresuhkru tase. HbA1c aitab hinnata diabeediriski. Kui küsitlusest on teada, et vastajal on diabeet, võimaldab HbA1c tase hinnata, kui hästi saadav ravi sobib.
- 2) D-vitamiin: D-vitamiini madalat taset seostatakse lihaskiudude kaoga, lihaskiudude ja lihaste funktsionaalsuse langusega, samuti suurenenud luumurdude riskiga (osteoporoos). D-vitamiini sisaldus veres sõltub olulisel määral toitumisest ja päikese käes viibimise hulgast. Kuna viimane sõltub kohalikust kliimast ja laiuskraadist ning toitumine piirkondlikest toitumisharjumustest, võib D-vitamiini taseme võrdlemine rahvusvahelises uuringus anda huvitavaid andmeid haigestumise riski kohta sõltuvalt elukohast.
- 3) Üldkolesterool: üldkolesterooli tase võimaldab hinnata südame-veresoonkonna haiguste tekke riski. Need haigused algavad tihti märkamatu, ilma et inimene ise seda tajuks. Üldkolesterooli analüüsimine võib aidata tuvastada südame-veresoonkonna haiguste riskirühmi rahvastikus.
- 4) C-reaktiivne valk (CRP) ja tsütokiinid (nt TNF α , IL-6, BDNF): CRP ja tsütokiinid on põletikunäitajad, mis annavad märku organismis toimuvatest põletikulistest protsessidest. Veidi kõrgeim, kuid mitte haigusspetsiifiline CRP või tsütokiinide tase on seotud südame-veresoonkonna haiguste ja stressiga.

2. Kes osalevad?

Vereproov palutakse anda ainult paneelleibkondadesse kuuluvatel vastajatel, s.t vereproovi annavad paneelvalimi vastajad ja nende partnerid, ka siis, kui partner osaleb küsitluses esimest korda. Vereproovi ei küsita uutes leibkondades elavatel vastajatelt, kus kõik vastajad osalevad küsitluses esimest korda.

Osalemine on vabatahtlik. Kui vastaja keeldub vereproovi andmast, märkige CAPI-s, et osaleja ei allkirjastanud nõusolekulehte (CAPI-s on selle kohta eraldi küsimus) ning jätkake küsitluse järgmise osaga. Kui vastaja tühistab oma nõusoleku vereproovi andmiseks hiljem selle mooduli jooksul, katkestage protseduur ja sisestage CAPI-sse selle kohta märkus vajutades CTRL + M (võimalusel märkige loobumise põhjus).

Vereproovi EI võeta järgmistel juhtudel:

- a) vastaja elab leibkonnas, mis osaleb uuringus esimest korda;
- b) kogu küsitlus toimub asendusvastajaga;
- c) vastaja ei ole võimeline vereproovi andmiseks nõusolekut andma;
- d) vastaja keeldub vereproovi andmast.

3. Üldised märkused

Nii mõnelegi küsitlajale võib vereproovi võtmine tunduda väljakutsena, kuid tegelikult on see nii Teile kui vastajale täiesti ohutu, kui Te järgite Teile antud juhiseid.

Veretilkade kogumine testkaardile **ei ole** küsitlusuuringutes uudne protseduur, vaid seda on teistes riikides juba aastaid edukalt kasutatud. Näiteks Taanis on seda meetodit kasutatud rahvastikupõhistes küsitlusuuringutes, kus osalesid ka üle 70-aastased, keda küsitlesid ja kellelt võtsid vereproovi uuringufirma küsitlajad.

Ehkki alati leidub inimesi, kes ei soovi vereproovi anda, on enamik vastajaid siiski nõus seda tegema. Saksamaal SHARE 4. laines andis vereproovi 64% vastajatest ja Taanis 5. laine eeluuringus üle 85%. Meie Taani kolleegid märgivad väga kõrget osalusmäära ka 70-aastaste ja vanemate vastajate hulgas. **Eestis nõustus 6. laine eeluuringus vereproovi andma 68% vastajatest.**

4. Ohutusega seotud märkused

Vereproovi võtmine on ohutu protseduur. Kui Te täidate täpselt koolitusel ja selles brošüüris antud juhiseid, võite olla kindel, et ei Teile ega vastajatele teki vereprooviga seoses mingit ohtu.

Siiski on oluline vereproovi võtmist korralikult harjutada. Korralik ettevalmistus ja tähelepanelikkus on protseduuri edukaks läbiviimiseks ja õnnetuste vältimiseks otsustava tähtsusega.

Sõrmeotsa torkamine ei ole tavaliselt eriti valus, kuid igaüks reageerib sellele erinevalt ning mõned inimesed on tundlikumad kui teised. Veenduge, et vastaja istub torke tegemise ajal toolil mugavalt ja lõdvestunult. Kui vastaja soovib pikali olla, võib ta seda teha.

Väga erandlikul ja ebatõenäolisel juhul, kui vastaja kaebab peapööritust või iiveldust, katkestage proovi võtmine. Paluge vastajal hingata rahulikult ning pakkuge talle klaas vett. Pange torgatud sõrmele plaaster. Kui vastaja kukub või minestab, kutsuge abi. Paluge vastajal jääda põrandale lebama ja vajadusel tõstke ta jalad kõrgemale. Kui vastaja soovib, kutsuge kiirabi. Kui vastaja minestab, paluge teistelt leibkonnaliikmetelt abi. Kui teisi leibkonnaliikmeid ei ole läheduses, kutsuge kiirabi (see ei olnud küll kordagi vajalik rohkem kui 3500 vereproovi puhul, mis koguti üle 70-aastastelt taanlastelt).

Märkused:

- Kui Teil või vastajal on protseduuri ohutuse suhtes kahtlusi, siis **ärge** vereproovi võtke.
- Kandke vereproovi võtmise ajal **alati** kummikindaid. Pange kätte uus paar kindaid, kui Te küsitluse lõpus valmistate vereproovi ette saatmiseks.
- Kasutage iga vastaja jaoks uut ja kasutamata vereproovikomplekti.
- Ärge kasutage vereproovikomplekti, mille mõni osa näib olevat kahjustatud.

5. Vahendid (iga vastaja kohta)

Veretilkade kogumise komplekti kuuluvad:

- suur kilekott, mis sisaldab kõiki vahendeid ja millega kasutatud vahendid hiljem minema visatakse
- testkaart veretilkade kogumiseks
- ühekordselt kasutatav alusriie
- 3 paari ühekordselt kasutatavaid kummikindaid (2 paari XL-suuruses valgeid kindaid ja 1 paar M-suuruses siniseid kindaid)
- 2 ühekordselt kasutatavat desinfitseerivat salvetti
- 2 poolautomaatset lantsetti
- steriilsed marlipadjakesed (2 tk ühes pakendis)
- 2 plaastrit
- kotike niiskust imavate graanulitega (foolimpakendis)
- väike kilekott testkaardi jaoks
- ümbrik vereproovi saatmiseks

Lisaks:

- korduvkasutatav käesoojendaja, mis jääb vastajale tänutäheks
- vastaja teabeleht „Veretilkade kogumine testkaardile“
- 2 veretilkade kogumise nõusolekulehte
- leht vöötkoodi kleebiga
- aadressikleebis Taani biopanga aadressiga
- postmark

Lisaselgitused kasutatavate vahendite kohta:

Käesoojendaja

Käesoojendajaid (vt pildil) on sama palju kui veretilkade kogumise komplekte. Käesoojendaja läheb soojaks, kui painutada väikest metallplaati, mis on padjakese sees. Aktiveerige käesoojendaja kohe, kui vastaja on andnud veretilkade kogumiseks nõusoleku ja paluge vastajal soojendada kätt, mida torkama hakkate. Veri voolab soojades kätes paremini ja see teeb vere kogumise lihtsamaks.

Käesoojendaja võib jätta pärast vereproovi võtmist vastajale kingituseks. Seda saab pärast tulises vees soojendamist uuesti kasutada.

Ühekordselt kasutatav alusriie

Alusriie tuleb asetada lauale. See on vereproovi võtmise vahenditele puhtaks aluseks ja ühtlasi kaitseb pinda väikeste vereplekkide eest. Palun võtke kõik vereproovikomplekti kuuluvad esemed kilekotist välja ja asetage alusriidele. Võtke ka väikesest kilekotist kõik esemed välja.

Ühekordselt kasutatavad kummikindad

Kummikindad kaitsevad nii küsitajat kui vastajat võimalike veres leiduvate haigustekitajate (nt hepatiit) eest. Allergiariski vähendamiseks kasutame nitrilkindaid.

Igas vereproovikomplektis on kolm paari kummikindaid: kaks paari suurusega XL ja üks paar suurusega M. Palun kasutage sõrme torkamiseks ja veretilkade kogumiseks suurust, mis sobib Teile paremini. Vereproovi pakkimisel (küsitluse lõpus) ei ole kinnaste sobivus nii oluline ja saate kasutada ka kindaid, mis on Teile liiga suured (kui olete väikese käega ja kasutasite eelnevalt M-suurust).

KANDKE ALATI KUMMIKINDAID!

Poolautomaatne lantsett

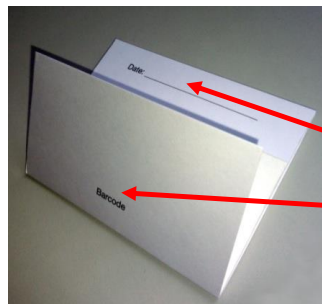
Vastaja sõrme torkamiseks kasutatakse ohutut poolautomaatset vahendit, mis sisaldab väikest tera. Pärast kaitsekorgi eemaldamist on lantsett kasutamiseks valmis. Asetage lantsett vastaja sõrmeotsale, keskjoonest pisut külje poole. Torke tegemiseks suruge lantsetti vastu vastaja sõrme. Pärast aktiveerimist tõmbub tera koheselt tagasi korpusesse ning seda ei saa uuesti kasutada. Seega puudub oht, et küsitaja võiks ennast lantsetiga vigastada või kasutaks sama lantsetti kogemata uuesti teise vastaja torkamiseks.

Komplektis on kaks lantsetti juhuks, kui üks neist ei tööta või on vaja teha kaks torget.

Testkaart veretilkade kogumiseks

See on väike spetsiaalsest imavast paberist kaart, mille peale veretilgad kogutakse. Palun kirjutage kaardile vereproovi võtmise kuupäev ja kleepige vötkood. Hiljem tuleb sama vötkoodi number sisestada CAPI-sse. Testkaardile on trükitud viis väikest ringi, igasse ringi läheb **üks tilk** vastaja verd. Jälgige, et ei Teie ega vastaja sõrm **ei puudutaks ringe!**

Kirjutage kaardi
välisküljele
küsitluse kuupäev
ja kleepige
vötkood.

NB! Testkaardi serv kipub üles tõusma ja nii võib sõrm kogemata ringe puudutada. Selle vältimiseks painutage testkaardi serva murdejoonest tagasi.

Kui (eelistatavalt) kõik ringid on täidetud, laske kaardil kuivada kuni küsitluse lõpuni või vähemalt 15 minutit.

Kui Te kogemata puudutasite mõnda ringi, palun tehke selle ringi alla väike rist.

Ümbrikud ja kilekotid

- **Suur kilekott:** sisaldab kõiki vereproovikomplekti osi. Kui Te alustate vereproovi võtmist, võtke kõik esemed kilekotist välja. Kui Te olete vereproovi võtmise lõpetanud, võite panna kõik kasutatud vahendid ja ülejäägid tagasi kotti ja koti minema visata.
- **Väike kilekott:** siia pannakse filterkaart ja kotike niiskust imavate graanulitega, mis hoiavad vereproovi kuivana.
- **Ümbrik** vereproovi saatmiseks: väike kilekott pannakse ümbrikusse. Kleepige ümbrikule aadress ja mark ning saatke ümbrik esimesel võimalusel Taani biopanka.

Kotike niiskust imavate graanulitega

Vereproovikomplekti kuuluv väike fooliumpakend sisaldab paberkotikest niiskust imavate graanulitega, mis aitavad hoida vereproovi saatmise ajal kuivana. Palun võtke paberkotike fooliumpakendist välja vahetult enne seda, kui panete selle väikesesse kilekotti testkaardi juurde.

Plaastrid ja marlipadjakesed

Kasutage marlipadjakest pärast torke tegemist esimese veretilga ära pühkimiseks (soovitus: võtke marlipadjakesed juba enne torke tegemist pakendist välja ja hoidke käepärast). Kui vereproov on võetud, andke vastajale marlipadjake torkekohale surumiseks ja plaaster.

Desinfitseerivad salvetid

Enne iga torget puhastage ja desinfitseerige torkekoht alkoholiga immutatud salvetiga. Kõige parem on seda teha pühkides sõrme kõigepealt üks kord suunaga üles ja seejärel salveti teist külge kasutades suunaga alla.

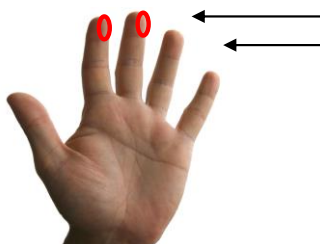
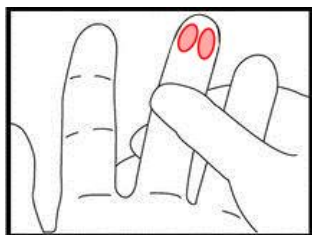
6. Kuidas vereproovi võtmine toimub?

Kõigepealt paluge vastajal lugeda veretilkade kogumise teabelehte ja nõusolekulehte. Andke kõigile vastajatele selleks piisavalt aega. Kui vastajal on küsimusi, püüdke neile vastata. Vereproovi võtmise koolitusel anname Teile informatsiooni, mis on vajalik kõige sagedasematele küsimustele vastamiseks. See informatsioon on esitatud ka käesolevas juhendis. **Palun lugege seda juhendit enne küsitlustöö alustamist tähelepanelikult!**

Kui vastaja on nõus osalema, peab ta allkirjastama nõusolekulehe. Seejärel küsige vastajalt, kumma käe sõrmele torge teha. Aktiveerige käesoojendaja painutades selle sees olevat väikest metallplaati ja paluge vastajal kasutada käesoojendajat selle käe soojendamiseks, mida hakkate torkama. Pärast vereproovi võtmist jääb käesoojendaja vastajale kingituseks. Vereproovi võtmine on üldiselt lihtsam, kui vastaja käed on soojad.

Küsige vastajalt, millisele sõrmele torge teha. Sobivaimad selleks on nimetissõrm ja keskmine sõrm, sest nendest sõrmedest on kõige lihtsam saada piisavalt palju verd. Ärge torgake väikest sõrme (va juhul, kui vastaja seda kindlalt soovib).

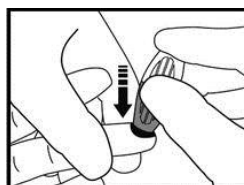
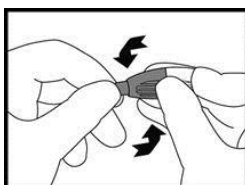
Ärge tehke torget sõrme keskele, sest seal on palju närvilõpmeid ning torge teeb rohkem valu. Tehke torge sõrmepadjakesele, keskosast õige pisut külje poole (vt allpool olevaid jooniseid). Ärge tehke torget küüne lähedale.

Tehke torge sõrme väikese sõrme poolsesse külge. Nii saab vastaja oma kätt veretilkade kogumise ajal mugavamas asendis hoida.

Keerake lantsetilt kaitsekork maha ja asetage lantsett vastaja sõrmeotsale. Lantseti aktiveerimiseks (torke tegemiseks) suruge seda vastu sõrme. Pärast torke tegemist tõmbub lantseti tera tagasi korpusesse ning seda ei ole võimalik uuesti kasutada.

Kõigis vereproovikomplektides on kaks lantsetti. Juhul, kui üks lantsett ei tööta või sõrme on vaja torgata teist korda (vt allpool), saate kasutada teist lantsetti.

Esimene veretilk, mis pärast torke tegemist tekib, tuleb ära pühkida, muidu võivad desinfitseerimiseks kasutatud alkoholi jäägid proovi rikkuda. Kasutage esimese tilga pühkimiseks steriilset marlipadjakest.

Nüüd laske verel tilkuda testkaardile trükitud ringidesse. Püüdke täita terve ring, kuid **ärge laske ühte ringi kukkuda rohkem kui ühel tilgal**. Hooldage selles eest, et sõrm **ei puudutaks testkaarti**. Kui veretilk on piisavalt suur, kukub ta ise paberile (olge kannatlik!). Püüdke täita kõik viis ringi.

Kui esimese torkega ei saa viie ringi täitmiseks piisavalt verd, tehke teine torge, kui vastaja on sellega nõus. Kui ka teise torkega ei tule piisavalt verd (või vastaja ei ole nõus teist torget teha laskma), jätkake protseduuri nii, nagu järgnevalt kirjeldatakse ja saatke testkaart ikkagi biopanka. Palun saatke testkaart biopanka isegi siis, kui Te ei saanud ühtegi veretilk.

Mõned vastajad võivad tarvitada antikoagulante (ravimid, mis takistavad vere hüübimist ja trombide teket). Seda tüüpi ravimite kasutamisel ei kujuta sõrme torkamine endast mingit ohtu, mistõttu ei ole vaja vastajatelt nende ravimite kohta küsida. Kui vastaja peaks ise mainima, et ta võtab antikoagulante, küsige temalt, kas vereproovi andmine tundub talle ohutu. Kui vastaja otsustab

vereproovi anda, võib veritsuse peatumine tema puhul veidi kauem aega võtta. Sellisel juhul hoidke marlipadjake käepärast ja paluge vastajal käsi üles tõsta. Kui vastaja ei tunne ennast vereproovi suhtes turvaliselt või on ebakindel, ärge vereproovi võtke, vaid tehke CAPI-s vastav märkus ning jätkake küsitluse järgmise osaga.

Pärast veretilkade kogumise lõpetamist tuleb CAPI-s kaks korda märkida kasutatud vöötkoodi number (küsimused bs009 ja bs010). Palun tehke seda hoolikalt, sest on väga oluline, et saaksime vereproovi hiljem seostada õigete küsitluse andmetega.

Veretilgad peavad vähemalt 15–20 minutit kuivama, enne kui saate testkaardi saatmiseks ette valmistada. Laske verel kuivada kuni küsitluse lõpuni. Küsitluse lõpus pange testkaart ümbrikusse (CAPI küsimus ex122 tuletab seda Teile meelde). Kui Te viite samas leibkonnas läbi ka teise küsitluse, võite lasta vereproovil kuni teise küsitluse lõpuni kuivada.

Kui Te võtate ühes leibkonnas kaks või rohkem vereproovi, olge tähelepanelik, et erinevate vastajate vöötkoodid vahetusse ei läheks. Kasutage iga vastaja jaoks uut vöötkoodi kleebiste lehte. Saatke iga testkaart biopanka eraldi ümbrikus.

7. Vereproovide saatmine

Vereproovide saatmiseks ettevalmistamisel pange tähele kahte olulist punkti:

1. vereproovid tuleb hoolikalt pakkida, et kaitsta neid kahjustuste eest, mida võivad põhjustada kõrge temperatuur ja/või niiskus;
2. vereanalüüsi tulemuste seostamiseks õigete küsitluse andmetega peavad vereproovid olema õigesti tähistatud.

Palun järgige hoolikalt pakkimisjuhiseid. Halvasti pakitud või valesti tähistatud proove ei ole võimalik kasutada.

Te saate iga vastaja jaoks ühe lehe nelja vöötkoodi kleebisega. Kõik ühel lehel olevad vöötkoodid on sama numbriga. **Palun kasutage igal lehel olevaid kleebiseid ainult ühe vastaja jaoks**, isegi siis, kui pärast protseduuri lõppu jääb lehele veel kleebiseid alles. Ka juhul, kui Te võtate ühes leibkonnas vereproove rohkem kui ühelt inimeselt, kasutage iga vastaja jaoks uut vöötkoodide lehte. Ärge kasutage ühe vastaja jaoks erinevate numbritega vöötkoodi kleebiseid (s.t. ärge kasutage ühe vastaja jaoks kleebiseid erinevatelt lehtedelt).

Vöötkood kleebitakse:

- veretilkade kogumise testkaardile;
- veretilkade kogumise nõusolekulehe mõlemale eksemplarile.

Lisaks tuleb vöötkoodi number sisestada CAPI-sse (küsimused bs009 and bs010).

Palun märkige testkaardile küsitluse kuupäev ja asetage kaart väikesesse kilekotti (see kaitseb testkaarti niiskuse eest) koos niiskust imavate graanulite kotikesega. NB! Niiskust imav aine on graanulitena väikeses paberkotis, mis on omakorda pakitud fooliumpakendisse. Võtke niiskust imav aine välja fooliumpakendist, kuid MITTE paberkotikesest.

Seejärel sulgege kilekott hoolikalt (see on oluline kaitseks niiskuse eest!) ja pange ümbrikusse. Kleepige ümbrikule biopanga aadressiga kleebis ja saatke see **kohe** ja **viivitamata** SHARE biopanka! Kui vereproovi ei saadeta lühikese aja jooksul biopanka, muutub ta analüüsiks kõlbmatuks. Kui vereproovi ei ole võimalik kohe saata, palun hoidke seda jahedas (alla 30°C), kuid ärge pange vereproovi külmikusse või sügavkülma.

8. Tegevused küsitluse käigus

Palun täitke juhiseid 1 kuni 15, kuni jõuate küsimuseni bs008.

Ettevalmistus

Olge ettevaatlik, **ärge puudutage testkaardi ringe** kogu protseduuri jooksul!

1. Küsige vastajalt, kas ta on valmis vereproovi andma, jaatava vastuse korral:
 - a. aktiveerige käesoojendaja (painutades selle sees olevat metallplaati) ja paluge vastajal soojendada sellega kätt, mida hakkate torkama;
 - b. asetage kõik vereproovikomplektis olevad esemed ühekordselt kasutatavale alusriidele.
2. Kleepige ühelt lehelt võetud vöötkoodi kleebised
 - a. testkaardile;
 - b. veretilkade kogumise nõusolekulehe mõlemale eksemplarile.
3. Kirjutage testkaardile kuupäev.
4. Pange kummikindad kätte.

Vereproovi võtmine

5. Puhastage desinfitseeriva salvetiga sõrm, mida hakkate torkama.
6. Laske sõrmel kuivada.
7. Eemaldage lantsetilt kaitsekork.
 - a. Pange lantsett vastaja puhastatud sõrmeotsale keskosast veidi külje poole ja
 - b. aktiveerige lantsett vastu sõrme surudes.
8. Pühkige esimene veretilk steriilse marlipadjakesega ära (võtke marlipadjakesed juba enne torke tegemist pakendist välja).

Testkaardi täitmine

9. Järgmise suure veretilga tekkides (olge kannatlik!) asetage vastaja sõrm kaardil kõige vasakpoolsema ringi kohale ning laske tilgal ringi keskele kukkuda.

ÄRGE puudutage enda ega vastaja sõrmedega testkaardil olevaid ringe!

10. Jätkake protseduuri järgmiste ringidega. Kui esimese torkega ei saa piisavalt verd, tehke teine torke, kui vastaja on sellega nõus. Ärge tehke üle kahe torke.
11. Pange testkaart kõrvale kuivama (kuni küsitluse lõpuni, kuid vähemalt 15 minutiks).

Pärast veretilkade kogumist

12. Andke vastajale marlipadjake ja plaaster.
13. Pange kasutatud marlipadjakesed, salvetid, pakendid, lantsett ja kummikindad suurde kilekotti ja visake minema.
14. Allkirjastage mõlemad nõusolekulehed kinnitamaks, et vereproov võeti korrektselt.
15. Sisestage testkaardi vöötkoodi number CAPI-sse (küsimused bs009 and bs010).

9. Tegevused pärast küsitluse lõppu

Küsitluse lõpus, kui jõuate küsimuseni ex122 (ja testkaart on vähemalt 15 minutit kuivanud), palun täitke juhiseid 16 kuni lõpuni.

16. Pange kätte uus paar ühekordselt kasutatavaid kummikindaid.
17. Voltige testkaart kokku.
18. Pange testkaart väikesesse kilekotti.
19. Eemaldage kotike niiskust imavate graanulitega fooliumpakendist (kuid MITTE paberpakendist) ning asetage väikesesse kilekotti (testkaardi juurde).
20. Sulgege väike kilekott hoolikalt ja pange see ümbrikusse.
21. Kleepige ümbrik kinni.
22. Kleepige ümbrikule mark ja aadressikleebis SHARE biopanga aadressiga Taanis.
23. Pange ümbrik posti esimesel võimalusel, soovitatavalt küsitluse toimumise päeval. Hoidke ümbrikut kõrge temperatuuri eest. Eelistage ümbriku postitamiseks postkontorit.
 - a. Kirjutage postitamise kuupäev ümbriku tagaküljele.
24. Saatke või toimetage allkirjastatud veretilkade kogumise nõusolekuleht küsitlusfirmasse.

10. Kontrollnimekiri veretilkade kogumiseks

Veretilkade kogumise nõusolekulehed:

- ☐ Nõusolekulehe mõlemale eksemplarile on võõtkoodid kleebitud.
- ☐ Vastaja on nõusolekulehe küsitlusfirma eksemplari allkirjastanud.
- ☐ Teine nõusolekulehe eksemplar (koos teabelehega) on antud vastajale.

Testkaart veretilkade kogumiseks:

- ☐ Testkaardile on võõtkood kleebitud.
- ☐ Testkaardile on kuupäev kirjutatud.

Pärast veretilkade kogumist:

- ☐ Verel on lastud küsitluse lõpuni kuivada (vähemalt 15 minutit).
- ☐ Paberkotike niiskust imavate graanulitega on fooliumpakendist välja võetud ja pandud väikesesse kilekotti.
- ☐ Testkaart on pandud väikesesse kilekotti.
- ☐ Väike kilekott on suletud ja pandud ümbrikusse.
- ☐ Küsitaja on mõlemad nõusolekulehed allkirjastanud.

Saatmine:

- ☐ Ümbrik testkaardiga on saadetud SHARE biopanka.
- ☐ Nõusolekulehe küsitlusfirma eksemplar on saadetud küsitlusfirmasse.